

עלי ההגהה

דשיחת

ש"פ נח, ב' דר"ח מרחשון ה'תנש"א

יוצא-לאור לש"פ נח ה'תשפ"ג

בפעם הראשונה

יוצא לאור על ידי מערכת
"מפתח"

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה
שנת הקהל

MAFTEIACH

www.Mafteiach.app

נסדר והוכן לדפוס ע"י מנחם מענדל בן פריידא מלכה ושלום דובער בן רבקה

פתח דבר

לקראת ש"פ נח – הננו בזה מוציאים לאור צילום כתי"ק עלייההגהה המלאים – בפעם הראשונה – דשיחת ש"פ נח, כ' דר"ח מרחשון ה'תנש"א.

(הוברת זו יו"ל ביחד עם הוברת מט – עלייההגהה המלאים דשיחת ש"פ נח, ערב ז' מרחשון ה'תש"נ).

*

קונטרס זה יוצא לאור ע"י מערכת "מפתח". אפליקציית "מפתח" הינו מיזם שמטרתו לרכז במקום אחד את האודיו, הוידאו, התנחות הבלתי-מוגהות והמוגהות – לכל שיחה והתועדות של הרבי. הקונטרס הוא החמישים בסדרת "הגהות", ובעז"ה יופיעו קונטרסים נוספים בקרוב.

החוברות הקודמות של "עלי-ההגהה" זמינים באפליקציית "מפתח":

[.Maftaiach.app/about](https://Maftaiach.app/about)

וכאן המקום לבקש בבקשה כפולה ומכופלת, שכל מי שיש תד"י הגהות כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחות ומאמרים – שיואיל להמציאם למערכת, ע"מ לזכות בהם את הרבים.

* * *

והעיקר – יהי רצון שנוכה זיך זעהן מיטן רבי'ן, ולשמוע "תורה חדשה" תיכף ומיד ממש!

מערכת „מפתח“

מוצש"ק פ' בראשית, ה'תשפ"ג – שנת הקהל
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א
ברוקלין, נ"י.

משיחת ש"פ נח ה'תנש"א – עלי הגהה

בס"ד. משיחת ש"פ נח, ב' דר"ח מרחשון ה'תנש"א.

א. בנוגע צו דעם ציווי צו נח ובניו בפרשתנו¹ "ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה"² - איז ידועה די שאלה³: פארוואס האט עס דער אויבערשטער געדארפט נאכאמאל אנזאגן לאחרי וואס ער האט שוין אנגעזאגט דעם ציווי בפ' בראשית (צו כללות מין האדם) "פרו⁴ ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה"⁵. מ'קען ניט ענטפערן אז די אמירה בפ' בראשית איז א ברכה און ניט קיין ציווי⁶, און די הוספה אין פ' נח איז דער ציווי על מצוה זו - ווארום (כמבואר במפרשים⁷): פון דעם פסוק (אין פ' בראשית) "פרו ורבו גו' וכבשוה" לערנט מען אפ אין משנה וגמרא⁸ ווער איז מחוייב אין דער מצוה [לדעת רבנן - "האיש מצווה על פרי' ורבי' אבל לא האשה", ווי עס שטייט "וכבשוה", "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"⁹, ולדעת רבי יוחנן בן ברוקה - "על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו"], און רש"י ברענגט עס אראפ (דעת רבנן) בפירושו עה"פ, וואס דערפון איז מובן, אז דער פסוק אין בראשית (אויך לדעת רש"י - פשוטו של מקרא) למצוה נאמר¹⁰ (נוסף אויף לברכה)¹¹, ואעפ"כ חזר"ט זיך איבער דער ציווי נאכאמאל אין פ' נח ("כאן לציווי"¹²), "ואתם פרו ורבו גו"¹³, כאטש אז דער ציווי איז שוין אנגעזאגט געווארן בפ' בראשית¹⁴.

בשעת מ'פארגלייכט די צוויי ציוויים זעט מען צווישן זיי אן אונטערשייד: אין פ' בראשית שטייט "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", משא"כ אין פ' נח - "ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" - (א) ער איז מוסיף "שרצו בארץ ורבו בה", (ב) ער איז משמיט דעם ווארט "וכבשוה".

אפילו לויט דעם פירוש¹⁵ אז אין פ' בראשית רעדט זיך וועגן די ברכה (און ניט א ציווי) - דארף מען אויך האבן ביאור, פארוואס דער אויבערשטער האט ניט געזאגט די ברכה און דעם ציווי צוזאמען בהמשך אחד, נאר ער האט עס פאנאנדערגעטיילט: אין פ' בראשית (בא בריאת האדם) האט ער זיי געבענטשט מיט דער ברכה "פרו ורבו גו", און ערשט לאחרי המבול האט ער אנגעזאגט דעם ציווי "ואתם פרו ורבו". ווער: אויך אין פ' נח האט זיי דער אויבערשטער פריער געבענטשט, "ויברך אלקים גו' פרו ורבו גו", און דערנאך האט ער זיי אנגעזאגט דעם ציווי ("ואתם פרו ורבו"¹²) - ווערט לפי"ז די שאלה: פארוואס האט זיי דער אויבערשטער געדארפט נאכאמאל בענטשן, לאחרי וואס ער האט שוין געבענטשט אדם וחוה (כללות מין האדם) בפ' בראשית "ויברך אותם אלקים גו' פרו ורבו גו"?

ב. דער ביאור בזה בפשטות איז: נאך דעם מבול ווען "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה גו"¹⁶, און "וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ"¹⁷, - האט דער אויבערשטער פון-דאס-ניי געבענטשט (די חיות וכי' - "ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ"¹⁹, און אויך געבענטשט) און אנגעזאגט נח ובניו "פרו ורבו גו" - בכדי צוריק אויפבויען א יקום.

ובפרט אז "הי' נח דואג לעסוק בפרי' ורבי' עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד"²⁰ (הגם אז ער האט געוואוסט וועגן דעם ציווי ה' בפ' בראשית), דעריבער האט נח געדארפט אנקומען צו א ציווי מיוחד

ס"א

.. און דערנאך האט ער זיי אנגעזאגט דעם ציווי ("ואתם פרו ורבו") ..

פון "פרו ורבו גו"²¹.

אבער נוסף אויף דעם וואס דאס פארענטפערט ניט (עכ"פ גלאטיק) פארוואס מ'דארף אנקומען צו נאך א ציווי מה' ובלשון כפול (און ס'איז ניט גענוג א ברכה (יזיברך אלקים גו' פרו גו') והבטחה²² (שלא לשחת העולם עוד)) - איז משמע פון כללות הענין, אז דער ציווי (און ברכה) צו נח ("ואתם פרו ורבו") איז ניט נאר צו באנייען דעם ציווי צו אדם (בפ' בראשית), אז נח זאל צוריק אויפבויען די וועלט, נאר אין דעם קומט צו א חידוש כללי אין דעם ציווי (וברכה) [ווי פארשטאנדיק אויך דערפון וואס בכמה מקומות לערנט מען אפ די מצוה לדורות דוקא פון דעם ציווי לנח²³].

ג. וועט מען עס פארשטיין לויט דעם ביאור אין דעם כללות/דיקן חידוש וואס האט זיך אויפגעטאן אין דער וועלט דורכן מבול (לגבי דעם מצב העולם לפני זה, בתחלת הבריאה בפ' בראשית), ווי עס שטייט אין מדרש²⁴ אז נח "ראה עולם חדש":

"עולם חדש" איז דער טייטש, אז ס'איז צוגעקומען א חידוש אין עצם מציאות העולם (ניט נאר לגבי דעם מצב העולם בזמן המבול, נאר אויך ובעיקר), לגבי דעם מצב העולם קודם המבול, בהתחלת הבריאה. ולכאורה אינו מובן: וואס איז דער חידוש בעולם וואס האט זיך אויפגעטאן דורך דעם מבול לגבי דער חידוש בתחלת הבריאה - א חידוש אמיתי (מאין ליש) וואס "בראשית ברא²⁵ אלקים את השמים ואת הארץ"²⁶, און דער אויבערשטער איז מהוה ומח' ומקיים די וועלט מאין ואפס ממש בכל רגע ורגע מחדש²⁷? איז דער ביאור אין דעם: ס'איז מבואר בכ"מ²⁹, אז דער מבול איז געקומען (ניט נאר כדי צו מעניש זיין די חוטאים, נאר אויך ובעיקר) "לטהר את הארץ" (די מי המבול שירדו מ' יום זיינען בדוגמת מי המקוה פון מ' סאה וועלכע זיינען מטהר את האדם), דער מבול האט מזכך געוואן און אויסגעאיידלט די גאנצע וועלט.

בתחלת הבריאה (קודם המבול) איז די שלימות פון וועלט געווען פארבונדן (ניט מיט דער טבע ותכונות המציאות פון וועלט גופא, נאר) מיט דעם אופן וכח פון איר באשאפונג דורך דעם אויבערשטן - "עולם על מילואו נברא"³⁰.

און דעריבער האט געקענט זיין, ווי ס'איז געווען בפועל, אז דורך דעם וואס "רבה רעת האדם בארץ", האט דאס געבראכט אז "וינחם ה' כי עשה גו' אמתה גו'³¹", דער חורבן העולם והפסק בסדרי הבריאה - ווארעם הגם אז די בריאה איז באשאפן געווארן דורך דעם אויבערשטן (על מילואו), און אין אן אופן אז "יורא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"³², איז אבער היות אז די בריאה איז געווען מצד דעם אופן פון זיין באשאפונג דורכן בורא (ניט מצד דעם תוכן פון עולם גופא) דערפאר האבן דאן די חטאים (וועלכע האבן די וועלט דערווייטערט פון בורא און זיין רצון) גורם געווען די ירידה אין אזא אופן, אז ס'איז ניט געווען שייך זי זאל נתברר ונתעלה ווערן ("לא ה' שייך בירור"³³).

ס"ג . . "עולם חדש" איז דער טייטש, אז ס'איז צוגעקומען א חידוש אין עצם מציאות העולם . .

. . ולכאורה אינו מובן: וואס איז דער חידוש בעולם וואס האט זיך אויפגעטאן דורך דעם מבול לגבי דעם חידוש בתחלת הבריאה . .

. . "לטהר את הארץ" (די מי המבול שירדו מ' ארבעים יום זיינען בדוגמת מי המקוה פון מ' סאה וועלכע זיינען מטהר את האדם) . .

. . מיט דעם אופן וכח פון איר באשאפונג דורך דעם אויבערשטן - "עולם על מילואו נברא" . .

- 3 -

און וויבאלד אז דורכן חטא פון דור המבול איז די וועלט אזויפיל נתקלקל געווארן ביז "מלאה הארץ חמס"³⁴, און מצד וועלט גופא איז דאן ניט געווען קיין אפשריות אויף בירור ועלי, דעריבער איז ניט פארבליבן קיין טעם אויף איר מציאות, און "וינחם ה' כי עשה גר' אמחה גר'".
 משא"כ לאחרי המבול, וואס דעמולט האט זיך אויפגעטאן דער טהרת וזיכוך הארץ (פון וועלט גופא), אז אויך בשעת זי שטייט אין א מצב ירוד ביותר זאל זי קענען נתברר ונתעלה ווערן (ע"י עבודת התשובה), אנהויבנדיק דורך דער עבודה פון "נח נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו"³⁵ (ניט קוקנדיק אויף די הנהגה פון כל אנשי דורו) - דערפאר איז דעמולט אריינגעגעבן געווארן א תוקף אין דער בריאה, "לא ישבותו", ביז די כריתת ברית פון "ולא יכרת כל בשר ... ולא יהי' עוד מבול וגו'"³⁶ - אין וועלכן מצב די וועלט זאל נאר זיין³⁷.

און אין דעם באשטייט דער חידוש אין עולם - "עולם חדש" - וואס האט זיך אויפגעטאן דורכן מבול: דער חידוש גמור אין דער בריאה אז דעמולט האט דער אויבערשטער אריינגעגעבן א נייע יכולת ותכונה אין וועלט, אז זי גופא זאל קענען נזדכך ונתעלה ווערן.

ד. דער ענין איז אויך מרומז אין דעם נאמען פון נח (ושם כל הפרשה):

נח איז פון לשון נייחא³⁸, און "נח נח" שתי פעמים איז נייחא בכפליים - "נייחא לעליונים ונייחא לתחתונים"³⁸. וכמבואר בכ"מ³⁹, אז נח איז בחי' שבת (וכמ"ש⁴⁰ "וישבת" ו"תרגומו" ו"נח"), "נייחא דרוחא", "שהוא בחינת שבייתה, כאדם השוכת ממלאכתו".

נח (איש צדיק) האט אויפגעטאן און אריינגעבראכט מנוחה בעולם, און דערפאר ווערן די מי המבול אנגערופן על שמו "מי נח"⁴¹ - ווייל זיי האבן מטהר געווען את הארץ, וואס דורך דעם איז געווארן מנוחה בעולם (נוסף צו דער מנוחה לאחרי המבול, אויך ובעיקר מנוחה בעולם לגבי מצבו קודם המבול), אז אויך עולם, מצד איר ענין גופא, זאל זיין שייך צו בירור וזיכוך. און דורך דעם - באקומט די וועלט א תוקף מנוחה פון "לא ישבותו".

און נאכמער: "נח נח" שתי פעמים באווייזט, אז ער האט אויפגעטאן די מנוחה ונייחא "לעליונים" און "לתחתונים"⁴² ווי זיי ווערן נתאחד צוזאמען (אזוי ווי נח איז איין מענטש שנכפל שמו), אז תחתונים (מצד ענינם הם) זאלן נתאחד ווערן מיט עליונים.

- דער ענין פון שבת ומנוחה איז געווען שוין בסיום וגמר הבריאה (קודם המבול), און דאס האט אויפגעטאן א שלימות אין דער בריאה ("מה הי' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה"⁴³) - אבער דאס איז געווען א חלק (גמר ושלמות) פון דער בריאה ע"י הקב"ה, "ויכל" אלקים גו"⁴⁵; משא"כ דורך נח (און "מי נח") איז צוגעקומען (דורך עבודת האדם) א מנוחה אין וועלט מצד איר ענין גופא. און דעריבער איז דאס אויך א נייחא בכפליים⁴⁶ ("כפליים לתושי", וואס קומט דורך עבודת המטה⁴⁷).

.. און מצד וועלט גופא איז דאן ניט געווען קיין אפשריות אויף בירור ועלי ..
 .. האט זיך אויפגעטאן דער די טהרת וזיכוך הארץ ..

- 4 -

בכדי אויפטאן טהרת הארץ (בכדי אז עולם מצד איר ענין גופא זאל קענען נודרך ונתעלה ווערן) פאדערן זיך צוויי ענינים: (א) טהרת העולם וואס ווערט דורך דעם ביטול פון דעם "ותשחת" און "חמס" בארץ דורך דעם מבול וואס "בלה את הכל כו" 48, (ב) די פעולה חיובית פון בירור וזיכוך העולם (און ניט ברעכן די וועלט).

ויש לומר, אז בכללות איז דאס אויפגעטאן געווארן דורך דעם (א) מבול וועלכע האט מטהר געווען די וועלט פון "מלאה הארץ חמס" 49, דורך "בלה את הכל" (אלץ וואס איז חוץ מן התיבה), וואס בגלוי איז דאס היפך פון מנוחת וקיום העולם, און (ב) תיבת נח, וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט 50 "עשה לך תיבת גו", אז בשעת המבול (וואס "בלה את הכל") זאלן נח ובני ביתו געפינען זיך אין דער תיבה, און באשיצט ווערן פון מי המבול און בלייבן במציאותם, וואס דאס גיט דערנאך דעם כח צו טאן די עבודה אין בירור וזיכוך העולם בדרך נייחא (לעליונים ולתחתונים), ניט דורך ביטול העולם:

דער אויבערשטער האט געהייסן נחין אריינעמען אין תיבה אלע חלקי העולם: מין המדבר - נח ובני ביתו, מין החי - "מכל החי וגו'", מין הצומח ומין הדומם - "מכל מאכל אשר יאכל" 51, און אויך אלע עולמות פון סדר השתלשלות - כמבואר אין חסידות 52, אז די דריי מעלות אין תיבה, "תחתיים שניים ושלישים" 53 זיינען כנגד די ג' עולמות ב"ע (בי"ע דכללות, און בי"ע הפרטית) 54,

און אין דער תיבה (וכל הנמצאים בה - כל סדר השתלשלות) האט געהערשט א מצב פון שלום ומנוחה, מעין ווי עס וועט זיין לעתיד לבוא 55 - "וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו'", צוליב דעם וואס "מלאה הארץ דיעה את ה" 56 [פונקט פארקערט ווי דער מצב בעולם - "מלאה הארץ חמס"]. וואס דאס האט געגעבן דעם כח, אז דערנאך ווען עס וועט זיין "צא מן התיבה" 57, און אין אלע זמנים לאחרי זה - זאל מען קענען אויפטאן דעם בירור וזיכוך העולם, באופן אז עולם עצמו זאל נתעלה ווערן (באופן של נייחא).

וכמרומו אויך אין דעם לשון הציווי (בעשיית התיבה 58) "ואל אמה תכלינה מלמעלה": "אמה" 59 איהר"ת "אלקינו מלך העולם", דורך 59 אלקינו (דער ג-ט פון אידן) ווערט דער אויבערשטער - מלך העולם [אידן זיינען ממליך דעם אויבערשטן, "תמליכוני עליכם" 60, אלס מלך ישראל, און דורך דעם - מלך על כל העולם], אז אויך אין עולם משלון העלם 61 והסתר ווערט נתגלה מלכותו ית'. "תכלינה מלמעלה" אז אויך די כלים יעשו מלמעלה 59. ולהוסיף, אז "תכלינה" איז אויך פון לשון כליון, וכיחד עם זה איז דאס אויך פון לשון תענוג - ע"ד "ויכולו" פון שבת, משלון כליון ומלשון תענוג 62 - אז עס ווערט דער כליון ועלי' פון עולם ניט באופן של כליון וביטול, נאר באופן אז מציאות העולם עצמה ווערט נתעלה (בדוגמת תענוג שבת וואס נעמט דורך אכילה ושתי 63).

ו. ע"פ הנ"ל וועט מען פארשטיין דער טעם וחידוש אין דעם ציווי "ואתם פרו ורבו גו'" נאכן מבול

דאמאלס - "מלאה הארץ חמס" [..]

ס"ה

.. באופן אז עולם עצמו זאל נתעלה ווערן (באופן של נייחא) ..

.. כמבואר אין חסידות, אז די דריי מעלות דרגות אין תיבה, "תחתיים שניים ושלישים" זיינען כנגד די ג' עולמות ב"ע .. [פונקט פארקערט ווי דער מצב בעולם

.. "ואל אמה תכלינה מלמעלה": "אמה" איהר"ת "אלקינו מלך העולם" ..

- 5 -

לגבי דער ציווי לאדם (קודם המבול):

די ברכה און ציווי ה' פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" וועלכע דער אויבערשטער האט געזאגט נאך בריאת האדם ("ויברא אלקים את האדם גוי' זכר ונקבה ברא אותם" ⁶⁴) - איז א ברכה כללית און א ציווי כללי וועלכער גיט ארויס דער תפקיד ותכלית פון בריאת האדם: ער זאל זיך מערן און אנפילן און באזעצן דאס לאנד און איר אייננעמען, ובלשון הידוע ⁶⁵ - לעשות לו יתברך דירה בתחתונים ⁶⁶. דער אויבערשטער האט געבענטשט און געגעבן א מענטש דעם כח ער זאל געוועלטיקן איבער דער גאנצער וועלט און אלע אירע באשעפענישן ("ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיי הרומשת על הארץ" ⁶⁷), ער זאל אייננעמען די וועלט און מאכן פון איר א "דירה" פאר דעם אויבערשטן.

אבער בתחלת הבריאה, וויבאלד אז די שלימות פון אדם (כולל - די ברכה וציווי פון "פרו ורבו גוי'") איז געווען (ניט מצד זיין טבע ותכונות גופא, נאר) מצד דעם כח פון זיין באשאפונג דורך דעם אויבערשטן, דעריבער האט געקענט זיין, ווי ס'איז געווען בפועל, אז דורך דעם וואס "רבה רעת האדם בארץ", האט דאס געבראכט אז "וינחם ה' כי עשה גוי' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה גוי'" ³¹, כולל - דער ביטול הברכה והציווי פון "פרו ורבו גוי'" ⁶⁸, ווארום דער אדם - מצד זיך אליין - איז ניט געווען קיין כלי אויף דעם, ואדרבה: אנשטאט "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" און פארוואנדלען די וועלט אין א דירה לו יתברך, איז "רבה רעת האדם בארץ" [כולל - הנהגה היפך פון "פרו ורבו גוי' וכבשוה" ע"פ התורה], און געבראכט אז "אמחה את האדם גוי'".

און דעריבער, לאחרי המבול - ווען ס'איז געווארן "עולם חדש", עס האט זיך אויפגעטאן דער טהרה וזיכוך הארץ (פון וועלט גופא), אנהויבנדיק דורך דער עבודה פון נח איש צדיק גוי' - האט געדארפט זיין א נייע ברכה וציווי אויף "פרו ורבו גוי'", בהתאם צו דעם "עולם חדש" (ומצב חדש בא נח ובניו ⁶⁹), א ברכה וציווי אויף דער עבודה פון "פרו ורבו גוי'" באופן אז (א) מ'מאכט די וועלט (מצד איר ענין גופא ⁷⁰) פאך א דירה לו יתברך, און (ב) א ברכה וציווי וואס וועט (ניט בטל ווערן, נאר) בלייבן קיים ונצחי על כל הזמנים ⁷¹ ("לא ישבותו", "ולא יכרת כל בשר ... ולא יהי עוד מבול וגוי'") - ניט ווי דער ברכה וציווי ⁶⁹ הראשון וואס איז געווען (א) ניט לפי ערך גדרי העולם ⁷⁰, און במילא (ב) האט ניט געהאט קיין קיום למטה (ע"י האדם) ⁷².

ויש לומר, אז דער כח (בכללות) אויך אויף דער צווייטער ברכה וציווי (לנח ובניו) קומט פון דער ערשטער ברכה וציווי (לאחרי בריאת האדם), וועלכע איז א ציווי כללי הכולל כל אופני העבודה פון "פרו ורבו גוי'" (מצד הציווי למעלה - לפני המבול, ומצד עבודת המטה - לאחרי המבול), אבער שלימות הענין איז ארויס דורך דער ברכה וציווי און קיום מצוה זו בפועל לאחרי המבול.
ז. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין דעם טעם השינוי אין לשון הציווי בפי' נח וואו עס שטייט ניט "וכבשוה" און מ'איז מוסיף "שרצו בארץ ורבו בה", כשינוי פון דעם לשון הציווי בפי' בראשית:

אויפגעטאן דער די טהרה וזיכוך הארץ (פון וועלט גופא) . .

. . (א) מ'מאכט די וועלט (מצד איר ענין גופא) פאך א דירה לו יתברך . .

ס"ו

. . און דעריבער, לאחרי המבול - ווען ס'איז געווארן "עולם חדש", עס האט זיך

- 6 -

"וכבשוה" איז דער טייטש אז מ'איז כובש א זאך בעל כרחך, ניט ברצון הנכבש⁷³ [ווי פארשטאנדיק אויך פון דרשת חז"ל⁸ (הובא בפרש"י) אויף "וכבשוה", "איש דרכו לכבוש ולא האשה", וואס דאס גייט אויף כיבוש הארץ במלחמה⁷⁴]. ע"ד דער ענין הממשלה⁷⁵ וואס איז בעל כרחך, ניט ווי ענין המלכות - וואס איז ברצון (ווי דער לשון⁷⁶ "ומלכותו ברצון קבלו עליהם")⁷⁶.

דאס הייסט, אז "וכבשוה" (בכללות) באדייט א מצב מיט וועלכן מ'דארף מלחמה האבן און איבערמאכן בעל כרחך, ווייל מצ"ע (ברצונו) האט ער דערצו קיין שייכות ניט.

אין דער עבודה פון מאכן א דירה בתחתונים בתחלת הבריאה (קודם טהרת וזיכוך העולם ע"י המבול) - פאדערט זיך במיוחד א פעולה באופן פון "וכבשוה", ווארום די שלימות אין וועלט איז מצד כח הבורא און ניט מצד עניניה גופא, ואדבחה - די וועלט מצ"ע איז נאך ניט קיין כלי צו אלקות. דעריבער דארף מען איר כובש זיין, באופן של ממשלה.

משא"כ לאחרי דעמקח הטהרה והזיכוך בעולם וואס האט זיך אויפגעטאן דורך דעם מבול און דורך עבודת נח - איז דעמולט ניט די הדגשה אויף כיבוש הארץ, היפך רצון העולם, ווייל אדרבה - דעמולט איז געגעבן געווארן דעם כח אויף טאן שלימות העבודה באופן פון "מלכותו ברצון קבלו עליהם". דעריבער שטייט דארט ניט "וכבשוה", נאר דער לשון "פרו ורבו", וואס באדייט די עבודה חיובית (בדרך נייחא, ברצון), און נאכמער - "פרו ורבו) שרצו בארץ ורבו בה", א הוספה אין דער פעולה חיובית והתפשטות בריבוי⁷⁷ פון תולדות האדם בכל הארץ⁷⁸ (משא"כ כפי' בראשית שטייט נאר "פרו ורבו ומלאו את הארץ"). ובפרטיות יותר:

וויבאלד אז "וכבשוה" שטייט אין דעם ציווי ראשון וכללי פון "פרו ורבו גו'" (לאחרי בריאת האדם), וועלכע גיט ארויס תכלית בריאת האדם (כנ"ל), איז פארשטאנדיק אז אין דעם איז דא (אויך) א מעלה: די עבודה פון מאכן א דירה בתחתונים באשטייט אין דעם, אז עס זאל פריער זיין א מציאות פון תחתונים, וועלכע זיינען מצ"ע ניט קיין כלים צו אלקות, און דורך דער עבודה פון דעם מענטשן זאל ער זיי "כובש" זיין און איבערמאכן פאר א דירה לו יתברך.

און אין דעם גופא זיינען פאראן צוויי ענינים: כיבוש בדרך כפי' וממשלה - ביורו בדרך מלחמה (מיט א תחתון וואס מצ"ע איז נאך ניט מבורר ומוזכך כו'), ובכללות - די עבודה לפני זיכוך וטהרת העולם ע"י המבול; די עבודה באופן פון "מלכותו ברצון קבלו עליהם" - ביורו בדרך מנוחה (נייחא), ובכללות - דער סדר העבודה וואס איז נתחדש געווארן לאחרי המבול (ווען אין וועלט איז אריינגעגעבן געווארן דעם כח אז די וועלט מצד ענינה זאל נזדכך ווערן)⁷⁹.

וואס דערפאר שטייט דארט ניט "וכבשוה", ווייל דער עיקר חידוש לאחרי המבול איז דער כח אויף דער עבודה אין זיכוך וטהרת העולם [הגם אז אויך לאחרי המבול איז דא די עבודה בדרך כיבוש (אפילו בנוגע

ס"ז

. . ווארום די שלימות אין וועלט איז מצד כח הבורא און ניט מצד ענינה (זהעולם) גופא . .

. . משא"כ לאחרי דעם כח הטהרה והזיכוך בעולם . .

. . "וכבשוה" איז דער טייטש אז מ'איז כובש א זאך בעל כרחך, ניט ברצון הנכבש . .

לבני אדם), עאכו"כ בנוגע לממשלת האדם בחיות הארץ כו', ווי עס שטייט אין פ' נח (בהמשך צו דער ברכה פון "פרו ורבו גו'⁸⁰) - "ומוראכם וחתכם יהי' על כל חית הארץ וגו'".

ח. ע"פ הנ"ל וועט מען פארשטיין דרשת חז"ל⁸¹ אויף "וכבשה" (חסר וא"ו) - "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש" (ובלשון רש"י עה"פ: "האיש שדרכו לכבוש מצווה על פו"ר ולא האשה"), כדעת רבנן (וכ"ה ההלכה⁸¹):

דער פירוש אין דעם איז ניט - כדעת הטועים - אז דער ענין ותוצאה פון "וכבשה" איז ניטא ביי אן אשה, ווארום "פרו ורבו גו'" איז א ציווי כללי וואס איז אנגעזאגט געווארן לאַחרי בריאת האדם, וועלכער גיט ארויס דער תפקיד פון יעדער מענטש (מאן און פרוי), צו זיך מערן (האבן קינדער) און זיך באזעצן און אויפטאן אין דער וועלט.

ויש לומר הביאור בזה:

דער ציווי "פרו ורבו גו' וכבשה" צו דעם איש איז אויך כולל די אשה, ווארום זי איז א חלק פון דעם איש, ווי עס שטייט⁶⁴ אז בריאת האדם ("ויברא אלקים את האדם") איז אין אן אופן פון "זכר ונקבה ברא אותם", און דערנאך - איז די אשה באשאפן געווארן דורך "ויקח אחת מצלעותיו"⁸² [וכפרש"י⁶⁴: שנבראו שני פרצופים בריאה ראשונה ואחר כך חלקן], און דעריבער איז מובן, אז דער ציווי ("פרו ורבו גו'") צו דעם איש (וואס איז געקומען גלייך נאך "ויברא אלקים את האדם גו' זכר ונקבה ברא אותם") איז אויך כולל די אשה, זייענדיק א חלק ("אחת מצלעותיו") פון דעם איש⁸².

ובמכ"ש וק"ו פון דעם ביאור בכתבי האר"ז⁸³ בנוגע צו מצוות עשה שהזמן גרמא (אין וועלכע נשים זיינען פטורות), אז "בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבריה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה כו', וז"ל מה שארז"ל⁸⁴ אשתו כגופו דמיה" [און ווי עס שטייט אויך אין זהר⁸⁵, אז אן איש ואשה איז כל א' לעצמו "פלבג גופא"], עאכו"כ במצות פו"ר, אין וועלכע אן אשה האט א חלק וסיוע במשע"ה בפועל [און דערפאר "יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו"⁸⁶], ביז אז דוקא אין איר איז תלוי אז דער איש זאל קענען אויספירן זיין ציווי (דורך "והיו לבשר אחד"⁸⁷), און נאכמער: דער עיקר ענין ההולדה ווערט דורכגעפירט דוקא דורך דער אשה - איז זיכער אז די מצוה פון דעם איש איז כולל און ווערט נמשך צו דער אשה⁸⁸.

וע"ד ווי דאס איז בנוגע צו דער מצוה פון "פרו ורבו", אזוי איז דאס אויך בנוגע צו דער פרט פון "וכבשה" (אין דער מצוה), אז הגם ש"איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש", איז דער "וכבשה" פון דעם איש כולל און ווערט נמשך צו דער אשה.

ט. ויש לומר נאכמער: נוסף אויף דעם וואס דער "וכבשה" פון דעם איש ווערט נמשך צו דער אשה - איז אויך בא דער אשה דא (בעבודה ורחנית) די פעולה וואס ווערט אויפגעטאן דורך "וכבשה"⁸⁹ [און דאס גופא ווערט צו איר נמשך דורך איר בעל (זייענדיק "אחת מצלעותיו"), און לויט די הוראות פון בעל,

ותיקן כפנים]

ס"ח

.. אזוי איז דאס אויך בנוגע צו דעם פרט פון (אין דער מצוה) "וכבשה". [תחלה הי' כתוב "וכבשה" (אין דער מצוה), ושינה הסדר כפנים]

.. וז"ש מה שארז"ל אשתו כגופו דמיה ..
.. עאכו"כ במצות פו"ר, אין וועלכע אן אשה האט א חלק וסיוע במעשה בפועל ..
[תחלה הי' כתוב "במשעה", ושינה הסדר

כמאחז"ל⁹⁰ אשה כשרה פל שעושה רצון בעלה].

ווי פארשטאנדיק בפשטות, אז אן אשה ובת בישראל איז באשאפן געווארן (אזוי ווי אן איש) צו אויפטאן און "אייננעמען" איר חלק בעולם. ובפרטיות: זייענדיק אן עקרת הבית (ועד"ז אויך דער בת המתחנכת בהתאם לזה) ליגט אויף איר די אחריות צו "כובש" זיין און זיין א בעה"ב/סטע אין איר שטוב און אלע בני בית, און זיי באלייכטן מיט "נר מצוה ותורה אור"⁹¹. ואדרבה: עיקר והתחלת עבודת "הכיבוש" הויבט זיך גאר אן אין שטוב, און דערנאך ווערט עס נמשך מחוץ לבית (דורך דעם איש שדרכו לכבוש). ועד"ז בכיבוש המלך, איז ער פריער כובש מדינה שלו און דערנאך מדינות אחרות (א מלך טיפש איז כובש מדינות אחרות פאר זיין אייגענע מדינה...).

און דאס וואס חז"ל זאגן אז "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש", י"ל דער פירוש אין דעם, אז דאס איז מבאר דעם חילוק אין דעם אופן ופעולת הכיבוש צווישן אן איש און אן אשה⁹²:

כיבוש בפירושו הפשוט (כנ"ל ס"ז) - אז איז מ'איז כופה דעם נכבש בעל כרחך (היפך רצונו) דורך ארויסגיין קעגן אים במלחמה מיט א תוקף וחיווק (און אמאל - מיט געשרייען) - איז דער דרך פון אן איש, "איש דרכו לכבוש", אבער דאס איז ניט דער דרך פון אן אשה, "ואין האשה דרכה לכבוש" (באופן פון כיבוש האיש), ווארום "כבודה בת מלך פנימה", און איר דרך איז ניט דורך ארויסגיין מיט א תוקף וחוק (פארבונדן אמאל אויך מיט גאונה) וואס רייסט די אויגן וכו'.

משא"כ דער ענין אין "כיבוש" (הנ"ל ס"ז), אז מ'איז כובש אן מ'מאכט איבער דעם תחתון פון וועלט (וואס מצ"ע איז ניט קיין כלי אויף אלקות) פאר א דירה לו יתברך - איז דאס פאראן (אויך) ביי אן אשה⁹³;

און דער "כיבוש" ביי אן אשה איז באופן פון "וכבשה" חסר וי"ו, אן א המשכה מחוץ הימנה והמשכה בתוקף, נאר באופן פון "כבודה בת מלך פנימה"⁹⁴, "פנימה" דוקא - סיי פנימה במקום, אז איר עיקר עבודה איז אין בית פנימה (אלס עקרת הבית), און סיי פנימה אין תוכן - אז איר אופן הפעולה איז ניט מיט א תוקף און שארפקייט, נאר פנימה - מיט א פנימיות/דיקע איידלקייט, און כבודה - בדרך כבוד ודרך ארץ ומנוחה.

י. ועפ"ז איז אויך פארשטאנדיק די שייכות פון דעם לימוד פון "וכבשה", אז "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש" מיט דעם אז האיש מצווה על פו"ר: וויבאלד אז "איש דרכו לכבוש", באופן של השפעה בתוקף וכו', דערפאר איז ער מצווה בפו"ר, משא"כ די אשה שאין דרכה לכבוש איז מקבל די מצוה פון דעם איש; און דערפון ווערט עס אויך נמשך אין זייער אופן העבודה, אז פעולת האיש הערט זיך שטארק אן (בדרך כיבוש), משא"כ פעולת (ו"כיבוש") האשה איז אין אן אופן "פנימה"⁹⁵.

דערפון איז אבער אויך מובן, אז ניט נאר וואס בא דער אשה איז ניטא קיין חסרון לגבי האיש, נאר אדרבה: איר אופן הפעולה האט אין זיך א מעלה לגבי פעולת האיש: וויבאלד אז "איש דרכו לכבוש", בא-

ס"ט
.. כמאחז"ל אשה כשרה פל שעושה רצון
בעלה].

.. (ועד"ז אויך דער די בת המתחנכת
בהתאם לזה) ..
.. ועד"ז בכיבוש המלך, איז ער פריער כובש
מדינה שלו און דערנאך מדינות אחרות (א

.. (ועד"ז אויך דער די בת המתחנכת
בהתאם לזה) ..
.. ועד"ז בכיבוש המלך, איז ער פריער כובש
מדינה שלו און דערנאך מדינות אחרות (א

(*)

- 4 -

ווייזט עס אז דער עיקר אופן ווי ער קען אויפטאן איז דוקא דורך כיבוש וממשלה⁹⁵ (און ניט דורך מלכותו ברצון קבלו עליהם), הן מצד דעם חסרון במצב התחתון והן מצד דעם חסרון בכח האדם, אז זיין השפעה איז א השפעה חיזונית (ע"ד די עבודה קודם המבול); משא"כ אן אשה, וואס "אין דרכה לכבוש"; טוט אויף באופן "פנימה", בכבוד ובדרך ארץ (באופן של נייחא⁹⁶), א השפעה פנימית ועצמית - אזוי אז דעם מיט וועמען מ'טוט אויף זאל מקבל זיין ברצון עצמו די השפעה (ע"ד די מעלה פון דער עבודה לאחרי המבול). און ווי מ'זעט בפועל, אז בשעת מ'רעדט מיט א צווייטן מיט כבוד ודרך ארץ, בדרכי נועם ודרכי שלום, פועל'ט עס אויף אים שלא בערך מער ווי בשעת מ'שרייט אויף יענעם און מ'שרעקט אים אן און מ'וויל אים כופה זיין "אזוי און ניט אנדערש". ביז אז דער דרך העבודה פון נשי ובנות ישראל, ווערט אויך א לימוד ומורה דרך צו אנשים ובנים ווי זיי דארפן טאן זייער עבודה, דוקא בדרך כבוד, ובדרך פנימה⁹⁷.

[ויש לומר נאכמער: פון דרשת חז"ל הנ"ל איז פארשטאנדיק, אז דער ענין הכיבוש - וואס "איש דרכו לכבוש ואין האשה דרכה לכבוש" - איז ניט קיין חלק פון דער עצם מצווה "פרו ורבו" (נאר א ראי' צדדית, אז דער איש - וואס דרכו לכבוש - איז מצווה בפר"ר). ועפ"ז איז מובן, אז אדרבה - דער עיקר ענין פון "פרו ורבו גוי" איז ביי אן אשה און ניט ביי אן איש. און דערפאר טאקע איז האיש מצווה על זה ולא האשה: ביי אן איש פאדערט זיך א ציווי אויף פו"ר ווייל לולא ציווי התורה וואלט מען ניט געקענט פארלאזן זיך אז ער מצד תכונתו וועט זיך עוסק זיין בפר"ר; משא"כ אן אשה דארף דערויף ניט האבן קיין ציווי - ווייל פילנדיק אז איר שליחות בעולם איז צו זיין די עקרת הבית און אויפשטעלן דורות פון אידן, טוט זי דאס מצד עצמה].

יא. ויש לקשר הנ"ל מיט דעם וואס בקביעות שנה זו לייענט מען פ' נח ביום כ' דראש חודש מרחשון: ראש חודש האט אין זיך א דבר והיפוכו. ער איז מותר במלאכה, אבער ער ווערט ניט אנגערופן א יום המעשה⁹⁸, ביז אז נשים היטן זיך דעמולט אפ פון פארשידענע מלאכות⁹⁹ (עכ"פ שווערע מלאכות). וואס דאס באווייזט אויף א המשכה פון מנוחה (שכיחה ממלאכה) אין עניני חול שבעולם. בדוגמת החידוש פון נח, וועלכער האט גע'פועל'ט נייחא בעולם.

וראש חודש מרחשון איז אלעמאל צוויי טעג, ע"ד "נח נח" שתי פעמים, נייחא בכפליים. און חודש מרחשון האט א שייכות מיוחדת מיט נביאת הגשמים (מר מלשון טפת מים)¹⁰⁰, וועלכע זיינען פארבונדן מיט עבודת המטה, "ואד יעלה מן הארץ"¹⁰¹, (ניט ווי טל וואס ווערט נמשך מלמעלה¹⁰²). וואס דאס אלץ גיט נאכמער כח אין אין דער עבודה פון אידן - ישראל מונין דומין ללבנה¹⁰³ (חודש), ביז אז הם עתידים להתחדש כמותה¹⁰⁴.

און אין דעם קומט צו בר"ח מרחשון בשנה זו - שנת ה'תשנ"א ר"ת ה' תהא שנת אראנו נפלאות - אז אין דעם מצב העולם ווערט נמשך דער חידוש פון נפלאות (נוסף אויף דער חידוש פון ה' תהא שנת

. . טוט אויף באופן "פנימה", בכבוד ובדרך ארץ (באופן של נייחא), א השפעה פנימית ועצמית . .

סי"א

. . און אין דעם קומט צו בר"ח מרחשון בשנה זו - שנת ה'תשנ"א ר"ת ה' תהא שנת אראנו נפלאות . . [תחלה ה' כתוב ה'תשנ"א, ושינה הסדר ככפנים]

. . און דער "כיבוש" ביי אן אשה איז באופן פון "וכבשה" חסר וי"ו, אן א המשכה מחוץ הימנה והמשכה בתוך מחוץ להגבלות שלה, נאר באופן פון "כבודה בת מלך פנימה" . .

סי"ב

. . ווייזט עס אז דער עיקר אופן ווי ער קען אויפטאן איז דוקא דורך כיבוש וממשלה . .

נסים" בשנה שעברה), ובפרט אז אין דער שנה עצמה - איז שוין דורך א חודש (מלשון חידוש) שלם, און מיטשייט שוין בתחלת חודש (חידוש) השני - גיט דאס נאכמער צו אין דעם "עולם חדש" וואס ווערט אויפגעטאן לאחרי המבול (בפ' נח).

יב. דער לימוד פון האמור לעיל:

קומענדיק יעצט פון חודש תשרי, "המרובה במועדות"¹⁰⁵, אין דער געוויינלעכע עבודה פון דעם יאר, איש תחת גפנו ותחת תאנתו¹⁰⁶ - דארף בא יעדער איד זיין דער "צא מן התיבה" (די יציאה פון תיבות התורה והתפלה)¹⁰⁷, ע"ד די יציאה פון חודש תשרי¹⁰⁸, און ארויסגיין טאן די עבודה פון "פרו ורבו גוי", "וכבשוה" - מאכן א דירה לו יתברך בתחתונים, און מ'האט כח אויף דעם - די ברכה און דער ציווי - פון דעם אויבערשטן.

און דאס איז אן עבודה פאר יעדער איד, מאן און פרוי, יעדערער לפי אופן ודרך עבודתו - אן איש (אויך) באופן פון "דרכו לכבוש", און אן אשה - באופן פון "כבודה בת מלך פנימה".

ונוסף אויף דער עבודה פון נשי ובנות ישראל בביתם פנימה, זעט מען זא בדורות האחרונים במיוחד - איז בא זיי צוגעקומען אויך די עבודה מחוץ לבית¹⁰⁹ - אבער אויך אין אן אופן פון "כבודה בת מלך פנימה" - מיט אנדערע נשים ובנות - אין הפצת היהדות בכלל און הפצת המעינות חוצה [כולל דעם ענין פון להקהיל קהילות בכל שבת ללמוד תורה]¹¹⁰, און אנפירן מיט "מסיבות שבת" פאר מיידעלעך וכיו"ב], און זיי (נשי ובנות ישראל) נוצן דערביי אויס זיינערע ספעציעלע תכונות וכשרונות [אזוי ווי דער חוש הציור, וואס אין דעם איז נוגע א ספעציעלן געפיל (רגש), וואס איז אמאל דא מערער בא נשים ובנות], ובכללות - זייער איידלקייט און הנהגה פנימה - צו מוסיף זיין אין הפצת היהדות און הפצת המעינות חוצה.

יג. ויה"ר אז דורך דער הוספה אין עבודת נשי ובנות ישראל שבדורנו - זאל דאס שוין ברענגען די גאולה האמיתית ושלמה, וועלכע קומט בזכות נשים צדקניות שבדורנו זה (דור האחרון בגלות), וועלכער איז א גלגול פון דור יוצאי מצרים¹¹¹, וואס בזכות נשים צדקניות באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים¹¹², ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹¹³, ובאופן פון "אראנו" דוקא,

ווי מ'גייט באלד ליינענן "לך מארעץ גוי אל הארץ אשר אראך"¹¹⁴, און דערנאך - אין דער פרשה שלאח"ז - "וירא אליו ה'"¹¹⁵, וכידוע דער סיפור¹¹⁶ אז דער רבי (מהורש"ב) נ"ע אלס קינד האט אמאל געוויינט און געפרעגט באם זיידן, דעם צמח צדק, פארוואס באווייזט זיך ניט דער אויבערשטער צו אים? - ווערט מקיים בא יעדער איד, "נער ישראל ואוהבהו"¹¹⁷, "וירא אליו ה'", ביז די שלמות בזה - "וזהו עיניך רואות את מוריק"¹¹⁸, בגאולה האמיתית והשלמה, תיכף ומיד ממש.

*

פון "פרו ורבו גוי", ביז "וכבשוה" - מאכן א דירה לו יתברך בתחתונים . .

. . [כולל דעם ענין פון להקהיל קהילות דנשים בכל שבת ללמוד תורה, און אנפירן מיט "מסיבות שבת" פאר מיידעלעך וכיו"ב] . .

סי"ב

. . ונכנס אין דער געוויינלעכע עבודה פון דעם יאר . .

. . (די יציאה פון תיבות התורה והתפלה, אין בכל דרכיך דעהו* ע"ד כי יציאה פון חודש תשרי), און ארויסגיין טאן די עבודה

(1) פרשתנו ט, ז.

(2) ופסוק זה נאמר למצוה - כדמשמע מסנהדרין (נט, ריש ע"ב) "והרי פרי' ורבי' שנאמר לבני נח דכתיב ואתם פרו ורבו גו'" (ראה מהרש"א שם. רא"ם לפרש"י כאן. של"ה חלק תושב"כ ריש פרשתנו. ועוד).

(3) ראה מקומות שבהערה הקודמת. נחלת יעקב וגו"א כאן.

(4) א, כז.

(5) ואין קשיא ממה שנאמר כבר לעיל בפ' נח (ט, א) "ויברך אלקים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ" - כפרש"י כאן "הראשונה לברכה וכאן לציווי", שהכוונה ב"הראשונה" היא לא למש"נ בפ' בראשית (כישם נאמר למצוה, כדמוכח מפרש"ישם שלמדים מ"וכבשוה"ש"האיש שדרכו לכבוש מצוות בפרי' ורבי' ולא האשה"), אלא הראשונה לנח - כמבואר בנחלת יעקב לפרש"י כאן. של"ה שם.

(6) ראה רמב"ן בראשית שם. פרשתנו פרשתנו ט, ז. רא"ם שם.

(7) נחלת יעקב ושל"ה שם. (8) יבמות ספ"ו - סה, ב.

(9) וגם לדעת ר' יוסף (יבמות שם) שטעמא דרבנן הוא מדכתיב (וישלח לה, יא) "אני א-ל-שדי-פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו" - מבואר בנחלת יעקב שם, "שפליגי על הלימוד של וכבשוה וס"ל דגילוי מילתא ילפינן מיעקב ומ"מודה דעיקר המצוה לאדם נאמרה, וכן משמע מהתוספות (יבמות שם) שכתבא בע"ג דלאדם קאמר פרו ורבו והוא ברכה בעלמא ולא למצוה, ומדלא פירשו התוס' היכן נצטווה ש"מ דה"ק ההוא לשון רבים דנאמר גבי אדם לברכה בעלמא דכתיב ויברך ולא למצוה אל האיש בלחוד" (לדעת רבנן, משא"כ לדעת ריב"ב ברכה ומצוה אומר על שניהם). אבל ראה באר השדה לפרש"י בראשית שם. (10) וכן הוא דעת החינוך שמצוה ראשונה היא "פרו ורבו גו'" שנאמר בפ' בראשית. אבל בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריב, מביא הכתוב "ואתם פרו ורבו" דפ' נח. ולהעיר שברמב"ם הל' אישות רפ"טו מביא סתם "מצות עשה של תורה שנאמר פרו ורבו".

(11) כמבואר בנחלת יעקב ושל"ה שם בדחיית פירוש הרא"ם כאן, שהכתוב בפ' בראשית "ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו גו'" לברכה נאמרה (ולא למצוה), "כברייאתא דבר קפרא (כתובות ה, א) דקתני הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם, ומשמע שהיא סוברת דקרא ויאמר להם אלקים פרו ורבו הוא פי' של ויברך אותם אלקים". וכן הוא במהרש"א סנהדרין שבהערה 2 (שהכתוב בבראשית לברכה נאמר), אבל דוחה שם דעת הרא"ם שהמשנה דיבמות פליגא על ברייתא דבר קפרא ועל הסוגיא בסנהדרין שם, ומבאר שלכו"ע (גם להמשנה ביבמות שם) ס"ל דמצות פו"ר למדים מקרא דנח "ואתם פרו ורבו". (12) פרש"י כאן.

(13) וגם לפירוש השני בפרש"י - "ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפרי' ורבי' לשופך דמים" - ה"ז ביאור בהכפל כאן בפ' נח. ואף שיש לבאר עפ"ז הטעם שנכפל הציווי בפ' נח לאחר שנאמר בפ' בראשית

(5) .. שהכוונה ב"הראשונה" י"ל שהיא לא למש"נ בפ' בראשית ..

(9) .. אבל ראה באר השדה לפרש"י בראשית שם. ועצ"ע.

(11) .. ומבאר שלכו"ע (גם להמשנה ביבמות שם) ס"ל דמצות פו"ר למדים מקרא דנח "ואתם פרו ורבו". ועצ"ע.

2 - הנהגה

(כדי ללמוד היקש זה) - עדיין צריך ביאור למה הוצרך לצינוי שני על עצם המצוה ד"פרו ורבו", נוסף על הקושיא שבהערה הבאה. ולהעיר שבנחלת יעקב שם מבאר בדברי רש"י אלו, שזהו "להיקש בלבד ואין מוכרח לומר ולדחוק שצוה פעמיים".

ולהעיר שלפי פירוש השל"ה שם בדברי רש"י (אליבא דר' יהודה דלא דריש סמוכים אלא היכא דמוכח או דמופנה*) (יבמות ד, א), פסוק הראשון (בפ' נח) "ויברך אלקים גו' ויאמר להם פרו ורבו גו'" הוא לברכה ולמצוה (ואז "ואתם פרו ורבו" מופנה ואתי להיקש). [ולהעיר שעפ"ז נמצא שהציווי נאמר בפועל שלשה פעמים: בפ' בראשית, וב' פעמים בפ' נח:].

(י) משא"כ לדעת רבי אלעזר (הדורש היקש זה שמי שאינו עוסק בפו"ר הריחו כשפ"ד (יבמות סג, ב) דדרשין סמוכין אע"ג דליכא לא מוכח ולא מופנה (יבמות ד, א)) הנאמר לראשונה בפ' נח (וייברך גו' ויאמר להם פרו ורבו גו'') הוא כולה לברכה (ולא למצוה).

(14) ברא"ם שם מתרץ, שזהו כוננת רש"י "באומרו אחר זה (פסוק ט) "ואני הנני" - מסכים אני עמך, שנח הי' דואג לעסוק בפו"ר עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד" (וראה באר השדה נח שם). אבל נוסף לקושיית מהרש"א (סנהדרין שם) "דדי הי' לו בהבטחה ע"ז ולמה הוצרך לצוות לו פעם שנית גם בלשון כפול" - הרי בכללות הענין משמע, שהציווי השני לנח הוא ציווי כללי (שממנו למדים מצוה זו על כל הדורות), ולא רק להבטיח נח שלא ידאג, כלדקמן בפנים. ועפ"ז מובן גם בנוגע התירוץ בנחלת יעקב ובגור"א שם (וראה גם אור"ח שם ט, ז): "דהואיל ובכניסתם לתיבה אסר להם תשמיש (פרש"י פרשתנו ו, יח. ז, ז) וביציאתם התיר להם (שם ח, טז) והי' אפשר לטעות ולומר שיהא רשות ולא מצוה, לפיכך הוצרך שנית לצוות ולהזהירם על כך" - שזהו ציווי פרטי בנוגע למצבו של נח אז, ולא מבואר בזה החידוש כללי בציווי זה אל נח.

- (15) ראה לעיל הערה 11. 16) פרשתנו ז, כג. 17) בראשית ו, ו.
 (18) ולהעיר שגם בהתיבה אסר להם תשמיש, כבהערה 14. 19) פרשתנו ח, יז. 20) פרש"י שם ט, ט.
 (21) כביאור הרא"ם הנ"ל (הערה 14). 22) כקושיית המהרש"א שבהערה הנ"ל.
 (23) ראה לעיל הערה 10. וראה סנהדרין שם. 24) ב"ר פרשתנו פ"ל, ח.
 (25) ראה רמב"ן עה"פ: ואין אצלנו בלשון הקודש בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא.
 (26) בראשית א, א. 27) תניא שער היחוד והאמונה פ"א. 28) פרשתנו ח, כב.
 (29) תר"א ריש פרשתנו (ח, ג ואילך). ובארוכה - תר"ח שם (נט, ב ואילך). ובכ"מ.
 (30) ראה ב"ר פ"ב, ו. 31) בראשית ו, ה ואילך. 32) שם א, לא. 33) סד"ה את קשתי תרנ"ד. ועוד.
 (34) פרשתנו ו, ג. 35) ריש פרשתנו. 36) שם ט, יא. 37) בכל הנ"ל - ראה לקושי חט"ו ע' 51 ואילך.

3 - 1743

- (38) ב"ר פרשתנו פ"ל, ה. וראה זח"א נח, ב. (39) תו"א ריש פרשתנו (ח, ג). שם ט, סע"א ואילך. י, א. ובכ"מ. (40) בראשית ב, ב. (41) ישעי' נד, ט.
- (42) מנוחה - הן בלשון הקודש (נח), והן בלשון ארמית (ניחא), ע"ד עליונים ותחתונים. ולהעיר שארמית הוא א' משבעים לשון אוה"ע, וביחד ע"ז קשור במיוחד עם לה"ק (ראה לקו"ש חכ"א ע' 447 הערה 10. וש"נ), וע"י השימוש בהע' לשון נפעל בירור באוה"ע (ראה תו"א משפטים עז, ד. עח, ג), שהכח לזה ניתן ע"י המבול, "מי נח", שבא לטהר ולזכך את הארץ.
- (43) פרש"י עה"פ בראשית ב, ב. (44) שם.
- (45) וגם קיום מצות שבת ע"י אדה"ר הוא קיום השבת שמיקדשא וקיימא מלמעלה (ביצה יז, א).
- (46) משא"כ הכפל במעשה בראשית - יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, ויום הששי שהוכפל בו טוב: (א) ה"ז טוב מלמעלה, "וירא אלקים כי טוב" (בראשית א, יב. ועד"ז שם, לא), (ב) גם הכפל הוא חלק מהבריאה, כי הכפל ביום השלישי הוא לגמר מלאכת יום השני (פרש"י שם, ז), והכפל ביום הששי הוא לגמר כל הבריאה, "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד".
- (47) ראה בארוכה סה"מ מלוקט ח"א ע' שסד ואילך. וש"נ.
- (48) פרש"י עה"פ ו, יז. (49) פרשתנו שם, יג. (50) שם, יד. (51) שם, יט ואילך.
- (52) אוה"ת פרשתנו תרכו, א. (53) ו, טז. (54) ראה אוה"ת שם. וראה לקו"ש ח"כ ע' 296 הערה 26.
- (55) ד"ה כי פדה לאדה"ז (סה"מ אתהלך לאזניא ע' נז), ועם הגהות - אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך. מאמרי אדה"ז - ענינים (ע' פז), ועם הגהות - אוה"ת שם תרלד, א ואילך. שם תרלז, ב. המשך וככה תרל"ז פצה-צו. ועוד. וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 29.
- (56) ישעי' יא, ו-ט. (57) ח, טו. (58) ו, טז.
- (59) פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר - נעתק בלקו"ש ח"א ע' 10. ח"ט ע' 329. אגרות ח"א ע' מט.
- (59*) ראה לקו"ת אחרי כו, א. ובכ"מ. (60) ראה ר"ה טז, א. לד, ב. (61) לקו"ת שלח לז, ד.
- (62) בראשית ב, ב. אוה"ת עה"פ. (63) ראה טושו"ע ודאדה"ז או"ח סרמ"ב. (64) בראשית א, כו.
- (65) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדבר פי"ג, ו. תניא פל"ו.
- (66) ראה חסד לאברהם (מעין שני נהר סד) בנוגע למצות פו"ר, ד"שכינה בתחתונים תלוי במצוה זו. ולהעיר מהמבואר בכ"מ, שע"י מצות פו"ר נעשה גילוי כח הא"ס למטה - ראה בנדו"ד לקו"ש חכ"ה ע' 32. וש"נ. (67) בראשית שם, כט. (68) ראה לקמן הערה 72.
- (69) ראה מדרש הנעלם פ' נח (הובא בבאר השדה נח שם בביאור דברי הרא"ם שבהערה 14), אם התורה היתה ממדרשו של שם למה הוצרך הקב"ה לצוות לב"נ אותן הו' מצוות שנצטוו שהרי בתורה נכתבו קודם לכן כו'. ומבאר שם (בבאר השדה), שכיון שבא מבול לעולם ותשחת הארץ והשתא פנים חדשות באולכאן והעולם נתחדש

4 - 201

וכרת עמהם ברית, מן הראוי' הי' שיתן להם הקב"ה תורה חדשה שלימה, אלא משום שחששה הקב"ה שיפרקו עול כו' לכן בירר להם ד' מצוות כו', ולכן חזר וצוה להם שישמרו הז' מצוות הללו.
 (70) ראה בארוכה שלי"ה חלק תושב"כ ריש פרשתנו בביאור ההפרש בין ציווי פו"ר לאדה"ר והציווי לנח ובניו. ושם - שהציווי לאדה"ר הוא "מלמעלה למטה", והציווי לנח - "מלמטה למעלה".
 (71) ועפ"ז יומתק ביאור הרא"ם (דלעיל הערה 14), שטעם כפל הציווי הוא משום שהי' נח דואג לעסוק בפו"ר שמא לא יתקיים העולם.

(72) ראה נתחומא ישן ברכה א' (נעתק בתו"ש פרשתנו ט אות ב): כשברא את האדם ברכו שנאמר ויברך אותם אלקים, והי' העולם מתנהג באותה ברכה, עד שבא דור המבול ובטלוה, שנאמר ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי, וראה הקב"ה שבטלה מהם אותה ברכה, חזר ויברך את נח ואת בניו כו'. וראה שלי"ה שם, שבאם לא חטא אדם הי' נתקיים בו המצוה ד"פרו ורבו גו'" באופן שכל א' מהתולדות יתקיימו באיש, וע"י החטא כו' ובא המבול ולא נתקיים אפילו במין, ואלה תולדות נח שיצא מן התיבה קיום העולם, בפו"ר קיום במין, עד זמן משיח בן דוד אז יתקיים באיש כו', עיי"ש.

(73) ולהעיר מפרש"י ר"פ בראשית: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים.

(74) ראה רש"י קדושין לה, א ד"ה "איש" דרכו לכבש" - את הארץ במלחמה ואין דרכה כו', וכיון שלא קרינן בה וכבשוה לא קרינן בה פרו ורבו.

(75) ראה רמב"ן עה"פ בראשית שם: וכבשוה, נתן להם כח וממשלה בארץ לעשות כרצונם כו'.

(75*) ברכת אמת ואמונה. (76) ראה לקו"ת דברים א, ריש ע"ב. דרושים לר"ה נו, סע"ב. סידור (עם דא"ח) ג, ג. מילואים ליהל אור - ע' תרפה. ובכ"מ.

(77) ראה פרש"י ר"פ שמות עה"פ וישרצו: שהיו יולדות ששה בכרס אחד.

(78) ראה רמב"ן עה"פ: יכפול המצוה לחזוק לומר שיתעסקו בה בכל יכולת או שציוון ביישוב כל הארץ.

(79) ועפ"ז יש לומר, שהענין ד"וכבשוה" הוא (בפרט אחד) עוד יותר לאחרי המבול, כי קודם המבול היו

ב' קצוות - צדיקים שעבודתם היא באופן ד"מלכותו ברצון" (ואין צורך בכיבוש), ורשעים (עד "מלאה הארץ חמס"), שלא שייך לכובשם ולבררם. משא"כ לאחרי הטהרה והזיכוך של המבול, יש מציאות של עולם * ששייך לכבוש ולברר כו' (וראה לקו"ש חט"ו ע' 51 ואילך).

(80) ט, ב. (81) רמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ב. טושו"ע אהע"ז סו"ס א. (82) בראשית ב, כב.

(82*) ולהעיר מהפרת נדרים, שהבעל מפיר נדרו אשתו (והאב מפיר נדרו בתו) - משנה כתובות מו, ב. רמב"ם הל' נדרים פ"א ה"ו ואילך. וראה בארוכה אנציקלופדי' תלמודית ערך הפרה (כרך י' ע' קיא ואילך). וש"נ.

(83) טעמי המצוות פ' בראשית. שער מאמרי רשב"י לתקו"ז תס"ט. וראה מערכת האלקות פ"י. וראה אוה"ת בא

(82*) ולהעיר מהפרת נדרים, שהבעל מפיר נדרו אשתו (והאב מפיר נדרו בתו) . .

5 הדגוי

ע' שמת-שנ. פינחס ע' אקצט-א'ר.

- (84) מנחות צג, ב (וראה תוד"ה ידו שם). ברכות כד, א. וש"נ. זח"ב קיז, ריש ע"ב.
- (85) ח"ג ז, ב. קט, ריש ע"ב. רצו, א. 86) ר"ן רפ"ב דקידושין. וראה קרבן נתנאל על הרא"ש שם. לקר"ש ח"ד ע' 41 ואילך. ועוד. 87) בראשית ב, כד.
- (88) [ואדרבה: כיון שהאשה היא חלק מן האיש - אינו מתאים שיהי' ציווי בפ"ע אל האשה (דכל יתר (בקדושה) כנטול דמי - חולין נח, ב. ועוד).
- (89) ולהעיר מהשקו"ט באם האשה יוצאת למלחמה (מלחמת מצוה) - ראה ס' לאור ההלכה (להרש"י זרין) ע' כה ואילך. וש"נ.
- (90) יל"ש שופטים רמז מב. ועוד. 91) משלי ו, כג.
- (92) ולהעיר שגם להדיעות שאשה יוצאת למלחמת מצוה (ראה לעיל הערה 89), פעולתה שונה מפעולת האיש במלחמה - ראה לאור ההלכה שם.
- (93) ולהעיר מיבמות סג, א: אדם מביא חיטין חיטין כוסס, פשתן פשתן לובש (בתמי'), נמצאת מצאירה (האשה) עיניו ומעמידתו על רגליו. 94) תהלים מה, יד.
- (95) ועפ"ז יש לקשר זה גם עם לימוד הראשון בפרש"י (ב"וכבשה" חסר וי"ו), ללמדך שהזכר כובש את הנקבה שלא תהא יצאנית", וי"ל פירוש הפנימי בזה: שפעולת האשה פנימה (בדרך צניעות), "שלא תהא יצאנית", נפעלת בה ע"י הזכר המשפיע.
- (95*) ולהעיר ש"הוא ימשול בכך" הוא עונש חנה על החטא (בראשית ג, טז).
- (96) ולהעיר שאשה היא כנגד ספירת המלכות, שבת מלכתא.
- (97) ולהעיר שגם דברי תוכחה צ"ל לא ברבים, כ"א בינו ולבין עצמו (רמב"ם נל' דיעות פ"ו ה"ז. שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ו ס"ח).
- (98) ראה שמואל-א כ, יט ובמפרשים שם. יחזקאל מו, א. פדר"א פמ"ה. ועוד. וראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 107, וש"נ.
- (99) ראה טושו"ע אר"ח סתי"ז. וראה פדר"א שם. וראה לקר"ש ח"ח ע' 315-316. וש"נ. *99) תענית ה, א ואילך. פרי חדש אה"ע סקנ"ו ס"ז. וראה יל"ש מלכים רמז קפד. 100) ישעי' מ, טו. וראה פר"ח שם.
- (101) בראשית ב, ו. 102) ראה לקו"ת האזינו עג, א ואילך. ובכ"מ. 103) סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, ב. 104) נוסח קידוש לבנה - סנהדרין מב, א.
- (105) ראה ב"י אר"ח סתצ"ב (ד"ה ומ"ש). שו"ע אדה"ז שם ס"ב. הוספה לשו"ע אדה"ז (להר"ע מדובראוונע) אר"ח סקלא"א ס"ח. 106) מ"א ה, ה.
- (107) כפירוש הבעש"ט בפסוק "בא אל התיבה" - כתר שם טוב בהוספות ס"ח ואילך. וש"נ (וראה צוואת הריב"ש סו"ס עה). וראה לקר"ש ח"א ע' 6 ואילך.

6 - 174

108) ראה בארוכה שיחת אדר"ח מרחשון תשמ"ט. כ"ח תשרי שנה זו. ועוד.
 109) ויש לעורר על הזהירות שצ"ל בנסיעת אשה ובת מישראל בטקסי או אוטו כשהנהג הוא גבר* (שאפשר להיות בזה חשש של יחוד כו') - וכידוע השקו"ט בזה בספרים**.* ובכגון דא - יש לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה - אצל רב מורה הוראה.

(*) ובפרט שבזמננו (ובפרט בעיר גדולה כמו ניו-יארק וכיו"ב) אפשר למצוא (או להזמין) טקסי עם אשה נהגת.

(**) ראה אוצר הפוסקים ח"ט עב, ב. דבר הלכה סימן טו הערה א. שערים מצוינים בחלכה סימן קנב הערה ג. שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי"ד. שו"ת ציץ אליעזר ח"ו קונטרס היחוד פט"ו סי"ז-ח. ועוד.
 110) יל"ש ר"פ ויקהל. וראה תו"ש עה"פ (אות ה) וש"נ. והובא להלכה בשו"ע אדה"ז סר"צ ס"ג. וראה בארוכה קונטרס משיחת ש"פ נח אשתקד.

111) שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת וס' הליקוטים עה"פ שמות ג, ד.
 112) סוטה יא, ב. במדב"ר פ"ג, ו. 113) מיכה ז, טו. 114) ר"פ לך לך. 115) ר"פ וירא.
 116) שיחת ש"פ וירא כ"ף מרחשון תרצ"ג. "היום יום" ט חשון. וראה לקו"ש ח"כ ע' 61 ואילך. וש"נ.
 117) הושע יא, א. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 20. וש"נ. 118) ישע' ל, כ. וראה תניא פל"ו.

(* ובפרט שבזמננו (ובפרט בעיר גדולה כמו ניו-יארק וכיו"ב) אפשר לאשה למצוא (או להזמין) טקסי עם אשה נהגת.

משיחות ש"פ נח, בדר"ח מרחשון ה'תנש"א

[לדעת רבנן – „האיש מצווה על פרי” ורבי’ אבל לא האשה”, ווי עס שטייט „וכבשוה”, „איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש”, ולדעת רבי יוחנן בן ברוקה – „על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו”], און רש"י ברענגט עס אַראָפּ (דעת רבנן) בפירושו עה"פ, וואָס דערפון איז מובן, אַז דער פסוק אין בראשית (אויך לדעת רש"י – פשוטו של מקרא) למצוה נאמר: (נוסף אויף לברכה)¹,

(9) וגם לדעת ר' יוסף (יבמות שם) שטעמא דרבנן הוא מדכתיב (וישלח לה, יא), „אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו” – מבואר בנחלת יעקב שם, „שמליגי על הלימוד של וכבשוה וסיל דגילוי מילתא ילפינן מעיקב ומימ מודה דעיקר המצוה לאדם נאמרה, וכן משמע מהתוספות (יבמות שם) שכתבו אע"ג דלאדם קאמר פרו ורבו הוא ברכה בעלמא ולא למצוה, ומדלא פירשו התוס' היכן נצטווה ש"מ דהיק הואו לשון רבים דנאמר גבי אדם לברכה בעלמא דכתיב ויברך ולא למצוה אל האיש בלחוד” (לדעת רבנן, משאיכ' לדעת ריב"ז ברכה ומצוה אומר על שניהם), אבל ראה באר השדה לפרשי בראשית שם. ועציע.

(10) וכן הוא דעת החינוך שמצוה ראשונה היא פרו ורבו גוי' שנאמר בס' בראשית. אבל בסה"צ להרמב"ם מ"ע ריב, מביא הכתוב, ואתם פרו ורבו' דפ' נח. ולהעיר שבמב"ם הל' אישות רפטי' מביא סתם „מצות עשה של תורה שנאמר פרו ורבו”.

(11) כמבואר בנחלת יעקב ושליה שם בדחיית פירוש הראים כאן, שהכתוב בס' בראשית „ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו גוי' לברכה נאמרה (ולא למצוה), כברייטא דבר קסרא (כתובות ה, א) דתני הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם, ומשמע שהיא סוכרת דקרא ויאמר להם אלקים פרו ורבו הוא מ"י של ויברך אותם אלקים” וכן הוא במהרש"א סנהדרין שבהערה 2 (שהכתוב בבראשית לברכה נאמרה), אבל דוחה שם דעת

א. בנוגע צו דעם ציווי צו נח ובניו כפרשתנו, ואתם פרו ורבו שרצו כארץ ורבו בה” – איז ידועה די שאלה: פאָר- וואָס האָט עס דער אויבערשטער גע- דאַרפט נאַכאַמאָל אָנזאָגן לאחרי וואָס ער האָט שוין אָנגעזאָגט דעם ציווי בפ' ברא- שית (צו כללות מין האדם), פרו' ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה”.

מ'קען ניט ענטפערן אַז די אמירה בפ' בראשית איז אַ ברכה און ניט קיין ציווי, און די הוספה אין פ' נח איז דער ציווי על מצוה זו – וואָרום (כמבואר במפרשים): פון דעם פסוק (אין פ' בראשית) „פרו ורבו גוי' וכבשוה” לערנט מען אַפּ אין משנה וגמרא' ווער איז מחוייב אין דער מצוה

(1) ט, ז.

(2) ופסוק זה נאמר למצוה – במפורש בפרשי' כאן. וכדמשמע מסנהדרין (נט, ריש ע"ב) והדי פרי' ורבי' שנאמר לבני נח דכתיב ואתם פרו ורבו גוי' (ראה מהרש"א שם. ראים לפרשי' כאן. שליה חלק תושב"כ ריש פרשתנו. ועוד).

(3) ראה משפחות שבהערה השקדמת. נחלת יעקב וגוי'א כאן.

(4) א, בח.

(5) ואין קשיא ממה שנאמר כבר לעיל בס' נח (ס, א) „ויברך אלקים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ” – כפרשי' כאן, הו"א שונה לברכה וכאן לציווי, שהכוונה ב„הראשונה” י"ל שהיא לא למשינ' בס' בראשית (כי שם נאמר למצוה, בדמוכח מפרשי' שם שלמדים מ„וכבשוה” ש, האיש שדרכו לכבוש מצווה בפרי' ורבי' ולא האשה), אלא הראשונה לנח – כמבואר בנחלת יעקב לפרשי' כאן. שליה שם.

(6) ראה רמב"ן בראשית שם. פרשתנו ס, ז. ראים שם.

(7) נחלת יעקב ושליה שם.

(8) יבמות ספ"ז – סו, ב.

בשעת מ'פאָרגלייכט די צוויי ציוויים זעט מען צווישן זיי אַז אונטערשייד: אין פ' בראשית שטייט, „פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה“, משא"כ אין פ' נח – „ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה“ – (א) ער איז מוסיף „שרצו בארץ ורבו בה“, (ב) ער איז משמיט דעם וואָרט „וכבשוה“.

אפילו לויט דעם פירושי אַז אין פ' בראשית רעדט זיך וועגן אַ ברכה (און ניט אַ ציווי) – דאַרף מען אויך האָבן ביאור, פאַרוואָס דער אויבערשטער האָט ניט געזאָגט די ברכה און דעם ציווי צוזאַמען בהמשך אחד, נאָר ער האָט עס פּאַנאַדער געטיילט: אין פ' בראשית (באָ בריאת האדם) האָט ער זיי געבענטשט מיט דער ברכה „פרו ורבו גו“, און ערשט לאחר המבול האָט ער אָנגעזאָגט דעם ציווי „ואתם פרו ורבו“.

ועוד: אויך אין פ' נח האָט זיי דער אויבערשטער פריער געבענטשט, „ויברך אלקים גו' פרו ורבו גו“, און דערנאָך האָט ער זיי געזאָגט דעם ציווי „ואתם פרו ורבו“ – ווערט לפי"ז די שאלה: פאַר-וואָס האָט זיי דער אויבערשטער גע-דאַרפט נאָכאַמאָל בענטשן, לאחר וואָס ער האָט שוין געבענטשט אדם וחוה (כללות מין האדם) בפ' בראשית, „ויברך אותם אלקים גו' פרו ורבו גו“?

ב. דער ביאור בזה בפשטות איז: נאָך

(שממנו למדים מזה וז על כל הזרות), ולא רק להבטיח גח שלא ידאג, כלקמן בפנים. ועפ"י מבין גם בנוגע התירוח בנהלת יעקב ובגוי"א שם (וראה גם אה"ח שם ט, ז): „דהואיל ובכניסתם לתיבה אסר להם תשמיש (פרשיי פרשתנו ו, יח. ז, ז) וכיצאתם התייר להם (שם ה, טז) והי' אפשר לטעות ולומר שיהא רשות ולא מצוה, לפיכך הוצרך שנית לצוות ולהזהירם על כך“ – שזהו ציווי פרטי בנוגע למצבו של נח אג, ולא מכאור בזה ההידוש כללי בציווי זה אל נח.

(15) ראה לעיל הערה 11.

ואעפ"כ חזר"ט זיך איבער דער ציווי נאָכאַמאָל אין פ' נח („כאן לציווי"12), „ואתם פרו ורבו גו"13, כאָטש אַז דער ציווי איז שוין אָנגעזאָגט געוואָרן בפ' בראשית“.

היא"ם שהמשנה דיבמות פליגא על כרייתא דבר קפרא ועל הסוגיא בסנהדרין שם, ומכאן שלכ"ע (גם להמשנה ביבמות שם) ס"ל דמצות פיר' למדים מקרא דנח, ואתם פרו ורבו. ועצ"ע.

(12) פרשיי כאן.

(13) וגם לפירוש השני בפרשיי – „ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפרי' ורבי' לשופך דמים“ – היו ביאור בהכפל כאן בפ' נח. ואף שיש לבאר עפ"י הטעם שנכפל הציווי בפ' נח לאחר ש'נאמר בפ' בראשית (כדי ללמד היקף זה) – עדיין צריך ביאור למה הוצרך לציווי שני על עצם המצוה ד,פרו ורבו, נוסף על הקושיא שבהערה הבאה. ולהעיר שבנהלת יעקב שם מכאור בדברי רש"י אלו, שוה „להיקש בלבד ואין מוכרח לומר ולדחוק מצוה פעמיים“.

ולהעיר שלפי פירוש השלי"ה שם בדברי רש"י (אליבא דר' יהודה דלא דריש סמוכים אלא היכא דמוכח או דמפנהי' (בימות ד, א), פסוק הראשון (בפ' נח), „ויברך אלקים גו' ויאמר להם פרו ורבו גו“ הוא לברכה ולמצוה (ואז „ואתם פרו ורבו“ מופנה ראתי להיקש). ולהעיר שעפ"י נמצא שהציווי נאמר בפועל שלשה פעמים: בפ' בראשית, וב' פעמים בפ' נח!]

(14) ברא"ם שם מתרץ, שזהו כוונת רש"י „באומרו אחר זה (פסוק ט) „ואני הנני“ – מסכים אני עמך, שנח הי' דואג לעסוק בפרי' עד שהבטיחו הקבי"ה שלא לשחת העולם עוד“ (וראה באר השדה נח שם). אבל נוסף לקשיית המהרש"א (סנהדרין שם), דדי הי' לו בהבטחה ע"ז ולמה הוצרך לצוות לו פעם שנית גם בלשון כפול – הרי בכללות הענין משמע, שהציווי השני לנח הוא ציווי כללי

(*) משא"כ לדעת רבי אליעזר (הדורש היקף זה שמי שאינו עוסק בפרי' הריהו כשפ"ד (בימות ט), ב) דדרשינן סמוכין אע"ג דליכא לא מוכח ולא מופנה (בימות ד, א) הנאמר לראשונה בפ' נח („ויברך גו' ויאמר להם פרו ורבו גו“) הוא כולה לברכה (ולא למצוה).

ביאור אין דעם כללות/דיקן חידוש וואָס האָט זיך אויפגעטאַן אין דער וועלט דורכן מבול (לגבי דעם מצב העולם לפני זה, בתחלת הבריאה כפ' בראשית), ווי עס שטייט אין מדרש¹⁶ אַז נח „ראה עולם חדש“:

„עולם חדש“ איז דער טייטש, אַז ס'איז צוגעקומען אַ חידוש אין מציאות העולם (ניט נאָר לגבי דעם מצב העולם בזמן המבול, נאָר אויך ובעיקר) לגבי דעם מצב העולם קודם המבול, בהתחלת הבריאה.

ולכאורה אינו מובן: וואָס איז דער חידוש בעולם וואָס האָט זיך אויפגעטאַן דורך דעם מבול לגבי דעם חידוש בתחלת הבריאה – אַ חידוש אמיתי (מאין ליש) וואָס „בראשית בראי“ אלקים את השמים ואת הארץ“¹⁷, און דער אויבערשטער איז מהוה ומחי' ומקיים די וועלט מאין ואפס ממש בכל רגע ורגע מחדש?¹⁸

איז דער ביאור אין דעם: ס'איז מבוואר בכי"מ¹⁹, אַז דער מבול איז געקומען (ניט נאָר כדי צו מעניש זיין די חוטאים, נאָר אויך ובעיקר). לטהר את הארץ (די מי המבול שירדו ארבעים יום זיינען בדוגמת מי המקוה פון מ' סאה וועלכע זיינען מטהר את האדם), דער מבול האָט מוזכר געווען און אויסגעאיידלט די גאַנצע וועלט.

בתחלת הבריאה (קודם המבול) איז די שלימות פון וועלט געווען פאַרבונדן (ניט מיט דער טבע ותכונות המציאות פון וועלט גופא, נאָר) מיט דעם אופן וכח פון

דעם מבול ווען „וימח את כל היקום אשר על פני האדמה גו“²⁰, און „וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ“²¹ – האָט דער אויבערשטער פון דאָס ניי געבענטשט (די חיות וכו') – „ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ“²², און אויך²³ געבענטשט און אַנגעזאָגט נח ובניו „פרו ורבו גו“ – בכדי צוריק אויפבויען אַ יקום.

ובפרט אַז „הי' נח דואג לעסוק בפרי' ורבי' עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד“²⁴ (הגם אַז ער האָט געוואוסט וועגן דעם ציווי ה' כפ' בראשית), דערי-כער האָט נח געדאַרפט אַנקומען צו אַ ציווי מיוחד פון „פרו ורבו גו“²⁵.

אַבער נוסף אויף דעם וואָס דאָס פאַר-ענטפערט ניט (עכ"פ גלאטיק) פאַרוואָס מ'דאַרף אַנקומען צו נאָר אַ ציווי מה' וב' לשון כפול (און ס'איז ניט גענוג אַ ברכה „ויברך אלקים גו' פרו גו“) והבטחה²⁶ (שלא לשחת העולם עוד) – איז משמע פון כללות הענין, אַז דער ציווי (און ברכה) צו נח („ואתם פרו ורבו“) איז ניט נאָר צו באַנייען דעם ציווי צו אדם (כפ' בראשית), אַז נח זאָל צוריק אויפבויען די וועלט, נאָר אין דעם קומט צו אַ חידוש כללי אין דעם ציווי (וברכה) [ווי פאַרשטאַנדיק אויך דערפון וואָס בכמה מקומות לערנט מען אַפ די מצוה לדורות דוקא פון דעם ציווי לנח²⁷].

ג. וועט מען עס פאַרשטיין לויט דעם

(24) ביר פרשתנו פ"ל, ח.
 (25) ראה רמב"ן עה"פ: ואין אצלנו כלשון הקודש בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא.
 (26) בראשית א, א.
 (27) תניא שער היחוד והאמנה פ"א.
 (28) תניא ריש פרשתנו (ח, ג ואילך), ובארוכה – תריח שם (נט, ב ואילך), ובכ"מ.

(16) פרשתנו ז, כג.
 (17) בראשית ו, ו.
 (18) פרשתנו ח, יו.
 (19) ראה רמב"ן כאן.
 (20) פרשי' שם ט, ט.
 (21) כביאור הרא"ם הנ"ל (הערה 14).
 (22) כקושיית המהרשי"א שבהערה הנ"ל.
 (23) ראה לעיל הערות 2, 10.

איר באשאפונג דורך דעם אויבערשטן –
 „עולם על מילואו נברא“²⁹.

און דעריבער האָט געקענט זיין, ווי
 ס'איז געווען בפועל, אַז דורך דעם וואָס
 „רבה רעת האדם בארץ“, האָט דאָס גע-
 בראַכט אַז „וינחם ה' כי עשה גו' אמה
 גו'“³⁰, דער חורבן העולם והפסק בסדרי
 הבריאה – וואָרום הגם אַז די בריאה איז
 באַשאַפן געוואָרן דורך דעם אויבערשטן
 (על מילואו), און אין אַן אופן אַז „וירא
 אלקים את כל אשר עשה והנה טוב
 מאד“³¹, איז אָבער היות אַז די בריאה איז
 געווען מצד דעם אופן פון זיין באַשאַפונג
 דורכן בורא (ניט מצד דעם תוכן פון עולם
 גופא) דערפאַר האָבן דאָן די חטאים
 (וועלכע האָבן די וועלט דערווייטערט
 פון בורא און זיין רצון) גורם געווען די
 ירידה אין אַזאַ אופן, אַז ס'איז ניט געווען
 שייך זי זאָל נתברר ונתעלה ווערן („לא
 ה' שייך בירור“³²).

און וויבאלד אַז דורכן חטא פון דור
 המבול איז די וועלט אַזויפיל נתקלקל
 געוואָרן ביז „מלאה הארץ חמס“³³, און
 מצד וועלט איז דאָן ניט געווען קיין
 אפשריות אויף בירור ועלי, דעריבער
 איז ניט פאַרבליבן קיין טעם אויף איר
 מציאות, און „וינחם ה' כי עשה גו' אמה
 גו'“.

משא"כ לאחרי המבול, וואָס דעמולט
 האָט זיך אויפגעטאָן די טהרת וזיכוך
 הארץ (פון וועלט גופא), אַז אויך בשעת זי

שטייט אין אַ מצב ירוד ביותר זאָל זי
 קענען נתברר ונתעלה ווערן (ע"י עבודה
 התשובה), אָנהויבנדיק דורך דער עבודה
 פון „נח נח איש צדיק תמים ה' בדו-
 רותיו“³⁴ (ניט קוקנדיק אויף דער הנהגה
 פון כל אנשי דורו) – דערפאַר איז דע-
 מולט אַריינגעגעבן געוואָרן אַ תוקף אין
 דער בריאה, „לא ישבתו“³⁵, ביז די
 כריתת ברית פון „ולא יכרת כל בשר . . .
 ולא יהי עוד מבול וגו'“³⁶ – אין וועלכן
 מצב די וועלט זאָל נאָר זיין.³⁷

און אין דעם באַשטייט דער חידוש אין
 עולם – „עולם חדש“ – וואָס האָט זיך
 אויפגעטאָן דורכן מבול: דער חידוש
 גמור אין דער בריאה אַז דעמולט האָט
 דער אויבערשטער אַריינגעגעבן אַ נייע
 יכולת ותכונה אין וועלט, אַז זי גופא זאָל
 קענען נודרך ונתעלה ווערן.

ד. דער ענין איז אויך מרומז אין דעם
 נאָמען פון נח (ושם כל הפרשה):

נח איז פון לשון נייחא, און „נח נח“
 שתי פעמים איז נייחא בכפליים – „נייחא
 לעליונים ונייחא לתחתונים“³⁸. וכמבואר
 בכ"מ³⁹, אַז נח איז בחי' שבת (וכמ"ש
 „וישבת“ ותרגומו „ונח“), „נייחא דרוחא“,
 „שהוא בחינת שבייתה, כאדם השובת
 ממלאכתו“.

נח (איש צדיק) האָט אויפגעטאָן און
 אַריינגעבראַכט מנוחה בעולם, און דער-
 פאַר ווערן די מי המבול אַנגערופן על

(34) ריש פרשתנו.

(35) שם ה, כב.

(36) שם ט, יא.

(37) ככל הנ"ל – ראה לקו"ש חס"י ע' 51

ואילך.

(38) כ"ר פרשתנו פ"ל, ה. וראה זח"א נח, ב.

(39) תו"א ריש פרשתנו (ח, ג). שם ט, סע"א

ואילך, י, א. ועוד.

(40) בראשית ב, ב.

(29) ראה כ"ר פ"ב, ו.

(30) בראשית ו, ה ואילך.

(31) שם א, לא.

(32) סדי"ה את קשתי תרני"ד (סדי"ה תרני"ד ריש

ע' מח). וראה מאמרי אדה"י – פרשיות פרשתנו ע'

ס. אוה"ת פרשתנו (כ"ד ג) תרנב, סע"א ואילך. פלח

הרמזן פרשתנו ד"ה את קשתי פ"ג.

(33) פרשתנו ו, יג.

נייחא בכפליים" (כפליים לתרשי"י, וואָס קומט דורך עבודת המטה"י).

ה. בכדי אויפֿטאַן טהרת הארץ (בכדי אַז עולם מצד איר ענין גופא זאָל קענען זנדוכך ונתעלה ווערן) פאָדערן זיך צוויי ענינים: (א) טהרת העולם וואָס ווערט דורך דעם ביטול פון דעם „ותשחת" און „חמס" בארץ דורך דעם מבול וואָס „בלה את הכל כו"י" (ב) די פעולה חיובית פון בירור וזיכוך העולם (און ניט ברעכן די וועלט).

יש לומר, אַז בכללות איז דאָס אויפֿגעטאַן געוואָרן דורך דעם (א) מבול וועלכע האָט מטהר געווען די וועלט פון „מלאה הארץ חמס"י, דורך „בלה את הכל" (אַלץ וואָס איז חוץ מן התיבה) וואָס בגלוי איז דאָס היפֿך פון מנוחת וקיום העולם, און (ב) תיבת נח, וואָס דער אוי־בערשטער האָט אָנגעזאָגט: „עשה לך תיבת גוי", אַז בשעת המבול (וואָס „בלה את הכל") זאָלן נח ובני ביתו געפינען זיך אין דער תיבה, און באַשיצט ווערן פון מי המבול און בלייבן במציאותם, וואָס דאָס גיט דערנאָך דעם כח צו טאָן די עבודה אין בירור וזיכוך העולם בדרך נייחא (לעליונים ולתחתונים), ניט דורך ביטול העולם:

שמו „מי נח"י – ווייל זיי האָבן מטהר געווען את הארץ, וואָס דורך דעם איז געוואָרן מנוחה בעולם (נוסף צו דער מנוח-חה לאחרי המבול, אויך ובעיקר מנוחה בעולם לגבי מצבו קודם המבול), אַז אויך עולם, מצד איר ענין גופא, זאָל זיין שייך צו בירור וזיכוך. און דורך דעם – באַ־קומט די וועלט אַ תוקף מנוחה פון „לא ישבותר".

און נאָכמער: „נח נח" שתי פעמים באַווייזט, אַז ער האָט אויפֿגעטאַן די מנוחה ונייחא „לעליונים" און „לתחת-נים" ווי זיי ווערן נתאחד צוזאַמען (אַזוי ווי נח איז איין מענטש שנכפל שמו), אַז תחתונים (מצד ענינם הם) זאָלן נתאחד ווערן מיט עליונים.

– דער ענין פון שבת ומנוחה איז געווען שוין בסיום וגמר הבריאה (קודם המבול), און דאָס האָט אויפֿגעטאַן אַ שלימות אין דער בריאה („מה הי' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה"י) – אָבער דאָס איז געווען אַ חלק (גמר וש־לימות) פון דער בריאה עיי הקב"ה, „ויכל" אלקים גוי"י; משא"כ דורך נח (און „מי נח") איז צוגעקומען (דורך עבודת האדם) אַ מנוחה אין וועלט מצד איר ענין גוף. און דעריבער איז דאָס אויך אַ

46) משא"כ הכפל במעשה בראשית – יום שלישי שהוכפז בו כי טוב, ויום הששי שהוכפל בו טוב: (א) הי' טוב מלמעלה, „וירא אלקים כי טוב" (בראשית א, יב. ועד"ז שם, לא), (ב) גם הכפל הוא חלק מהבריאה, כי הכפל ביום השלישי הוא לגמר מלאכת יום השני (פרשי שם, ז), והכפל ביום הששי הוא לגמר כל הבריאה, „וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד".

47) ראה בארוכה סה"מ מלוקס ח"א ע' שסד ואילך. וש"נ.

48) פרשי עה"פ ו, יז.

49) פרשתנו שם, יג.

50) שם, יד.

41) ישע"י נד, ט.

42) מנוחה – הו' בלשון הקודש (נח), והו' בלשון ארמית (נייחא), ע"ד עליונים ותחתונים. ולהעיר שארמית הוא א' משכעים לשון אה"ע, וכיחד ע"ז קשור במיוחד עם לה"ק (ראה לקרש חכ"א ע' 447 הערה 10. ושי"נ), ועיי השימוש בהע' לשון נפעל בירור באה"ע (ראה תרי"א משפטים עז, ד. עה, ג), שהכח לזה ניתן עיי המבול, „מי נח", שבא לטהר ולזכך את הארץ.

43) פרשי עה"פ בראשית ב, ב.

44) שם.

45) וגם קיום מצות שבת עיי אדה"ר הוא קיום השבת שמיקדשא וקיימא מלמעלה (ביצה יז, א).

מעלה": „אמה" ר"ת „אלקינו מלך העו-
 לם", דורך „אלקינו (דער ג"ט פון אידן)
 ווערט דער איבערשטער – מלך העולם
 [אידן זיינען ממליך דעם איבערשטן,
 תמליכוני עליכם"י, אַלס מלך ישראל,
 און דורך דעם – מלך על כל העולם] אַז
 אויך אין עולם מלשון העלם" והסתר
 ווערט נתגלה מלכותו ית'. „תכלנה מלמע-
 לה", אַז אויך די כלים יעשו מלמעלה"י.
 ולהוסיף, אַז „תכלנה" איז אויך פון לשון
 כליון, וביחד עם זה איז דאָס אויך פון ל-
 שון תענוג – ע"ד „ויכולר" פון שבת, מל-
 שון כליון ומלשון תענוג" – אַז עס ווערט
 דער כליון ועלי" פון עולם ניט באופן של
 כליון וביטול, נאָר באופן אַז מציאות
 העולם עצמה ווערט נתעלה (בדוגמת תע-
 נוג שבת וואָס נעמט דורך אכילה ושתי"י).

ו. ע"פ הנל וועט מען פאַרשטיין דעם
 טעם וחיודש אין דעם ציווי, ואתם פרו
 ורבו גו" נאָכן מבול לגבי דער ציווי
 לאדם (קודם המבול):

די ברכה און ציווי ה' „פרו ורבו ומלאו
 את הארץ ובשׂוה" וועלכע דער איבער-
 שטער האָט געזאָגט נאָך בריאת האדם
 („ויברא אלקים את האדם גו' זכר ונקבה
 ברא אותם"י) – איז אַ ברכה כללית און אַ
 ציווי כללי וועלכער גיט אַרויס דער
 תפקיד ותכלית פון בריאת האדם: ער זאָל
 זיך מערן און אָנפילן און באַזעצן דאָס
 לאַנד און איר אייננעמען, ובלשון הידוע"י

דער איבערשטער האָט געהייסן נחין
 אַריינעמען אין תיבה אַלע חלקי העולם:
 מין המדבר – נח ובני ביתו, מין החי –
 „מכל החי וגו"י, מין הצומח ומין הדומם
 – „מכל מאכל אשר יאכל"י, און אויך
 אַלע עולמות פון סדר השתלשלות –
 כמבואר אין חסידות"י, אַז די דריי דרגות
 אין תיבה, „תחתיים שניים ושלישים"י
 זיינען כנגד די ג' עולמות בי"ע (בי"ע
 דכללות, און בי"ע הפרטית)י,

און אין דער תיבה (וכל הנמצאים בה –
 כל סדר השתלשלות) האָט געהערשט אַ
 מצב פון שלום ומנוחה, מעין ווי עס וועט
 זיין לעתיד לבוא"י – „וגר זאב עם כבש
 גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו"י, צוליב דעם
 וואָס „מלאה הארץ דיעה את ה"י"י (פונקט
 פאַרקערט ווי דער מצב בעולם דעמולט
 – „מלאה הארץ חמס")י.

וואָס דאָס האָט געגעבן דעם כח, אַז
 דערנאָך ווען עס וועט זיין „צא מן ה-
 תיבה"י, און אין אַלע זמנים לאחר זה –
 זאָל מען קענען אויפפאַנגן דעם בירור
 וזיכור העולם, באופן אַז עולם עצמו זאָל
 נתעלה ווערן (באופן של נייחא).

וכמרומו אויך אין דעם לשון הציווי
 (בעשיית התיבה)י, „ואל אמה תכלנה מל-

(51) שם, יט ואילך.

(52) אהית פרשתנו תרכו, א.

(53) ה, טז.

(54) ראה אהית שם. וראה לקיש ח"כ ע' 296

הערה 26.

(55) דיה כי פדה לאדהיו (סה"מ אתהלך לאוניא
 ע' נז), ועם הגהות – אהית פרשתנו תרסט, א
 ואילך. מאמרי אדהיו – ענינים (ע' פז), ועם הגהות
 – אהית שם תרלד, א ואילך. שם תרלו, ב. המשך
 וככה תרלז פציה צו. ועוד. וראה גם לקיש חכ"ה
 ע' 29.

(56) ישעי"א, י"ט.

(57) פרשתנו ה, טז.

(58) שם ה, טז.

(59) פירוש כ"ק מ"ח אדמרי – נעתק בלקיש

ח"א ע' 10. ח"ט ע' 329. אגרות ח"א ע' מט.

(60) ראה לקית אחרי כו, א. ונכ"מ.

(61) ראה ר"ה טז, א. לד, ב.

(62) לקית שלח לו, ד.

(63) בראשית ב, א. אהית עה"ט.

(64) ראה תושביע ודאדהיו אר"ח סרמ"ב.

(65) בראשית א, כז.

(66) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג.

במדב"ר פ"ג, ו. תניא רמלי.

געדאַרפט זיין אַ נייע ברכה וציווי אויף „פרו ורבו גוי“, בהתאם צו דעם „עולם חדש“ (ומצב חדש באַ נח ובניו), אַ ברכה וציווי אויף דער עבודה פון „פרו ורבו גוי“ באופן אַז (א) ממאכט די וועלט (מצד איר ענין גופא) אַ דירה לו יתברך, און (ב) אַ ברכה וציווי וואָס וועט (ניט בטל ווערן, נאָר) בלייבן קיים ונצחי על כל הזמנים? („לא ישבותי“, ולא יכרת כל בשר . . . ולא יהי עוד מבוול וגו'") – ניט ווי דער ברכה וציוויי הראשון וואָס איז געווען (א) ניט לפי ערך גדרי העולם, און במילא (ב) האָט ניט געהאַט קיין קיום למטה (עי האדם)?

70) ראה מדרש הנעלם פ' נח (הובא בבאר השדה נח שם בניאר דברי הראים שבהערה 14), אם התורה היתה ממדרשו של שם למה הוצרך הקביה לצוות לכינ אותן הוי מצוות שנצטוו שהרי בתורה נכתבו קודם לכן כו'. ומבאר שם (בבאר השדה), שכיון שבא מבוול לעולם ותשחת הארץ והשתא פנים חדשות באו לכאן והעולם נתחדש וכתר עמהם ברית, מן הראוי' הי' שיתן להם הקביה תורה חדשה שלמה, אלא משום שחשש הקביה שיפרט עול כו' לכן בירר להם ז' מצוות כו', ולכן חזר וצוה להם שישמרו הוי מצוות הללו.

71) ראה בארוכה שליח חלק תושביכ ריש פרשתנו בניאר ההפרש בין ציווי פויר לאדהיר והציווי לנח ובניו. ושם – שהציווי לאדהיר הוא „מלמעלה למטה“, והציווי לנח – „מלמטה למעלה“.

72) ועפ"ז יזמתק ביאר הראים (דלעיל הערה 14), שטעם כפל הציווי הוא משום שהי' נח דואג לעסקו במרר שמא לא יתקיים העולם.

73) ראה תנחומא ישן ברכה א' (נתקם בתריש פרשתנו ט את ב): כשברא את האדם כרכו שנאמר ויברך אותם אליקים, והי' העולם מתנהג באותה ברכה, עד שבא זור המבוול ובטלוה, שנאמר ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי, ראה הקביה שבטלה מהם אותה ברכה, חזר ויברך את נח ואת בניו כו'. וראה שליח שם, שבאם לא חסא אדם הי' נתקיים בו המצוה ד„פרו ורבו גוי“ באופן שכל א' מהתולדות יתקיימו באיש, ועי' החטא כו' ובא המבוול ולא נתקיים אפילו במין, ואלה תולדות נח שיצא מן

– לעשות לו יתברך דירה בתחתונים“. דער אויבערשטער האָט געבענטשט און געגעבן אַ מענטש דעם כח ער זאָל גע-וועלטיקן איבער דער גאַנצער וועלט און אַלע אירע באַשעפענישן (וורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיי הרומשת על הארץ“), ער זאָל אייננעמען די וועלט און מאַכן פון איר אַ „דירה“ פאַר דעם אויבערשטן.

אַבער בתחלת הבריאה, וויבאַלד אַז די שלמות פון אדם (כולל – די ברכה וציווי פון „פרו ורבו גוי“) איז געווען (ניט מצד זיין טבע ותכונות גופא, נאָר) מצד דעם כח פון זיין באַשאַפונג דורך דעם אוי-בערשטן, דעריבער האָט געקענט זיין, ווי ס'איז געווען בפועל, אַז דורך דעם וואָס „רבה רעת האדם בארץ“, האָט דאָס גע-בראַכט אַז „וינחם ה' כי עשה גוי' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה גו'“, כולל – דער ביטול הברכה והציווי פון „פרו ורבו גוי“, וואָרום דער אדם – מצד זיך אַליין – איז ניט געווען קיין כלי אויף דעם, ואדרבה: אַנשטאַט „פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה“ און פאַרוואַנדלען די וועלט אין אַ דירה לו יתברך, איז „רבה רעת האדם בארץ“ [כולל – הנהגה היפך פון „פרו ורבו גוי' וכבשוה“ עיפ' התורה], און געבראַכט אַז „אמחה את האדם גוי“.

און דעריבער, לאחרי המבוול – ווען ס'איז געוואָרן „עולם חדש“, עס האָט זיך אויפגעטאָן די טהרה וזיכוך הארץ (פון וועלט גופא), אַנהויבנדיק דורך דער עבודה פון „נח נח איש צדיק גוי“ – האָט

67) ראה חסד לאברהם (עפ"ז שני נהר סד) בנוגע למצות פויר, ד.שכינה בתחתונים תלוי' במצוה וי'. ולהעיר מהמבואר בכי"מ, עי' מצות פויר נקשה גילוי כח האים למטה – ראה בנדריד לקי"ש חביה ע' 32. ושי"נ.

68) בראשית שם, כח. וראה רמבין עה"ס.

69) ראה לקמן הערה 73.

מלחמה האָבן און איבערמאַכן בעל כרחך, ווייל מצ"ע (ברצונו) האָט ער דערצו קיין שייכות ניט.

אין דער עבודה פון מאָכן אַ דירה בתחתונים בתחלת הבריאה (קודם טהרת חיכוך העולם ע"י המבול) – פּאָדערט זיך במיוחד אַ פעולה באופן פון „וכבשוה“, וואָרום די שלימות אין וועלט איז מצד כח הבורא און ניט מצד ענינה (דהעולם) גופא, ואדרכה – די וועלט מצ"ע איז נאָך ניט קיין כלי צו אלקות. דעריבער דאַרף מען איר כובש זיין, באופן של ממשלה.

משאיכ לאחרי דעם כח הטרה והזיכוך בעולם וואָס האָט זיך אויפגעטאָן דורך דעם מבול און דורך עבודת נח – איז דעמולט ניט די הדגשה אויף כיבוש הארץ, היפך רצון העולם, ווייל אדרבה – דעמולט איז געגעבן געוואָרן דעם כח אויף טאָן שלימות העבודה באופן פון „מלכותו ברצון קבלו עליהם“. דעריבער שטייט דאָרט ניט „וכבשוה“, נאָר דער לשון „פרו ורבו“, וואָס באַדײַט די עבודה חיובית (בדרך נייחא, ברצון) און נאָכמער – „(פרו ורבו) שרצו בארץ רבו בה“, אַ הוספה אין דער פעולה חיובית והתפשטות בריבוי פון תולדות האדם בכל הארץ (משאיכ בפי' בראשית שטייט נאָר „פרו ורבו ומלאו את הארץ“).

ובפרטיות יותר:

וויבאָלד אַז „וכבשוה“ שטייט אין דעם ציווי ראשון וכללי פון „פרו ורבו גוי“ (לאחרי בריאת האדם) וועלכע גיט אַרויס תכלית בריאת האדם (כניל) איז פאָר-

ויש לומר, אַז דער כח (בכללות) אויך אויף דער צווייטער ברכה וציווי (לנח ובניו) קומט פון דער ערשטער ברכה וציווי (לאחרי בריאת האדם), וועלכע איז אַ ציווי כללי הכולל כל אופני העבודה פון „פרו ורבו גוי“ (מצד הציווי למעלה – לפני המבול, ומצד עבודת המטה – לאחרי המבול) אָבער שלימות הענין איז אַרויס דורך דער ברכה וציווי און קיום מצוה זו בפועל לאחרי המבול.

ז. עפ"י וועט מען אויך פאָרשטיין דעם טעם השינוי אין לשון הציווי בפי' נח וואו עס שטייט ניט „וכבשוה“ און מ'איז מוסיף „שרצו בארץ רבו בה“, בשינוי פון דעם לשון הציווי בפי' בראשית:

„וכבשוה“ איז דער טייטש אַז מ'איז כובש אַ זאָך בעל כרחו, ניט ברצון ה' נכבשי ווי פאָרשטאָנדיק אויך פון דרשת חז"לי (הובא בפרש"י) אויף „וכבשוה“, „איש דרכו לכבוש ולא האשה“, וואָס דאָס גייט אויף כיבוש הארץ במלחמה. ע"ד דער ענין הממשלה וואָס איז בעל כרחו, ניט ווי ענין המלכות – וואָס איז ברצון (ווי דער לשון) „ומלכותו ברצון קבלו עליהם“.

דאָס הייסט, אַז „וכבשוה“ (בכללות) באַדײַט אַ מצב מיט וועלכן מ'דאַרף

התיבה קיום העולם בפרך קיום כמין, עד זמן משיח בו דוד אז יתקיים באיש כו, עיי"ש.

(74) ולהעיר מפרשי ר"ם בראשית: לט"ס אתם שבבשתם ארצות שבעה גוים.

(75) רש"י קדושין לה, א ד"ה „איש) דרכו לכבשי – את הארץ במלחמה ואין דרכה כו, וכיון שלא קרינו בה וכבשוה לא קרינו בה פרו ורבו.

(76) ראה רמב"ן עה"פ בראשית שם: וכבשוה, נמן להם כח וממשלה בארץ לעשות ברצונם כו.

(77) ברכת אמת ואמונה.

(78) לקיט דברים א, ריש ע"ב. דרושים לרי"ה נו, סע"ב. סידור (עם דאית) גג, ג. מילואים ליהל אר – ע' תרפה. ובכ"מ.

(79) ראה פרשי ר"ם שמות עה"פ ושרצו (א, ז):

שהיו ילדות ששה בכרם אחד.

(80) ראה רמב"ן עה"פ: יכפול המצוה לחזק לומר שיתעסקו בה בכל יכלת או שציווים ביישוב כל הארץ.

ח. ע"פ הנ"ל וועט מען פאָרשטיין דרשת חז"ל אויף „וכבשה“ (חסר וא"ו) – „איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש“ (ובלשון רש"י עה"פ: „האיש שדרכו לכבוש מצווה על פו"ר ולא האשה“), כדעת רבנו (וכ"ה ההלכה"י):

דער פירוש אין דעם איז ניט – כדעת הטועים – אַז דער ענין ותוצאה פון „וכבשה“ איז ניטאָ ביי אַן אשה, וואָרום „פרו ורבו גו"י“ איז אַ ציווי כללי וואָס איז אַנגעזאָגט געוואָרן לאַחרי בריאת האדם, וועלכער גיט אַרויס דער תפקיד פון יעדער מענטש (מאָן און פרו"י), צו זיך מערן (האָבן קינדער) און זיך באַזעצן און אַיפּטאָן אין דער וועלט.

יש לומר הביאור בזה:

דער ציווי „פרו ורבו גו"י וכבשה“ צו דעם איש איז אויך כולל די אשה, וואָרום זי איז אַ חלק פון דעם איש, ווי עס שטייט „אַ בריאת האדם, ויברא אלקים את האדם“ איז אין אַן אופן פון „זכר ונקבה ברא אותם“, און דערנאָך – איז די אשה באַשאַפֿן געוואָרן דורך „ויקח אחת מצלעותיו“⁸³ [וכפרשי"י: „שנבראו שני פרצופים בריאה ראשונה ואחר כך חלקו], און דעריבער איז מובן, אַז דער ציווי „פרו ורבו גו"י“ צו דעם איש (וואָס איז געקומען גלייך נאָך „ויברא אלקים את האדם גו"י זכר ונקבה ברא אותם“) איז אויך כולל די אשה, זייענדיק אַ חלק „אחת מצלעותיו“ פון דעם איש.⁸⁴

שטאַנדיק אַז אין דעם איז דאָ (אויך) אַ מעלה:

די עבודה פון מאָן אַ דירה בתחתונים באַשטייט אין דעם, אַז עס זאָל פריער זיין אַ מציאות פון תחתונים, וועלכע זיינען מצ"ע ניט קיין כלים צו אלקות, און דורך דער עבודה פון דעם מענטשן זאָל ער זיי „כוכש“ זיין און איבערמאָכן פאַר אַ דירה לו יתברך.

און אין דעם גופא זיינען פאַראַן צוויי ענינים: כיבוש בדרך כפי' וממשלה – בירור בדרך מלחמה (מיט אַ תחתון וואָס מצ"ע איז נאָך ניט מבורר ומזוכך כו'), ובכללות – די עבודה לפני זיכור וטהרת העולם ע"י המבול; די עבודה באופן פון „מלכותו ברצון קבלו עליהם“ – בירור בדרך מנוחה (נייחא), ובכללות – דער סדר העבודה וואָס איז נתחדש געוואָרן לאַחרי המבול (ווען אין וועלט איז אַרייַנגעגעבן געוואָרן דעם כח אַז די וועלט מצד ענינה זאָל נזדכך ווערו),⁸⁵

וואָס דערפאַר שטייט דאָרט ניט „וכב-שוה“, ווייל דער עיקר חידוש לאַחרי המבול איז דער כח אויף דער עבודה אין זיכור וטהרת העולם [הגם אַז אויך לאַחרי המבול איז דאָ די עבודה בדרך כיבוש (אפילו בנוגע לבני אדם), עאכטיכ בנוגע לממשלת האדם בחיות הארץ כו', ווי עס שטייט אין פ' נח (בהמשך צו דער ברכה פון „פרו ורבו גו"י“⁸⁶ – „ומוראכם וחתכם יהי' על כל חית הארץ וגו"י)].

(81) ועפ"י יש לומר, שהענין ד. וכבשה"י הוא (מפרט אחד) עוד יותר לאחרי המבול, כי קודם המבול היו ב' קצוות – צדיקים שעבודתם היא באופן ד. מלכותו ברצון (ואין צורך בכיבוש), ורשעים (עד מלאה הארץ חמס"י), שלא שייך לכבושם ולבררם. משא"כ לאחרי הטהרה והזיכור של המבול, יש מציאות של עולם ששייך לכבוש ולברר כו' (וראה לק"ש חט"י ע' 51 ואל"ך).

(82) ט, ב.

(83) רמב"ם ה"ל אישות פט"ו ה"ב. טושו"ע אה"ע ט"ס א.

(84) בראשית ב, כא.

(85) ולהעיר מהפירוש נדרים, שהבעל מפיר נדריו אשתו (והאב מפיר נדריו בתו) – משנה כתובות מו, ב. ועוד. רמב"ם ה"ל נדרים פ"יא ה"ז ואל"ך. וראה בארוכה אנציקלופדי' תלמודית ערך המרה (כרך י ע' ק"א ואל"ך). ושי"נ.

ט. ויש לומר נאכמער: נוסף אייך דעם וואָס דער „וכבשוה“ פון דעם איש ווערט נמשך צו דער אשה – איז אויך באַ דער אשה דאָ (בעבודה רוחנית) די פעולה וואָס ווערט אויפגעטאָן דורך „וכבשוה“ [און דאָס גופא ווערט צו איר נמשך דורך איר בעל (זייענדיק „אחת מצלעותי“), און לויט די הוראות פון בעל, כמאחז"ל:] אשה כשרה שעושה רצון בעלה].

ווי פאַרשטאַנדיק בפשטות, אַז אַן אשה ובת בישראל איז באַשאַפן געוואָרן (אַזוי ווי אַן איש) צו אויפּטאָן און „איינגעמעד“ איר חלק בעולם. ובפרטיות: זייענדיק אַן עקרת הבית (ועד"ז) אייך די בת המתחנכת בהתאם (לזה) ליגט אייך איר די אחריות צו „כובש“ זיין און זיין אַ בעה"ב'סטע אין איר שטוב און אַלע בני בית, און זיי באַלייכטן מיט „נר מצוה ותורה אורי“. ואדרבה: עיקר והתחלת עבודת, הכיבוש הייבט זיך גאַר אַן אין שטוב, און דערנאָך ווערט עס נמשך מחוץ לבית (דורך דעם איש שדרכו לכבוש). ועד"ז בכיבוש המלך, איז ער פריער כובש מדינה שלו און דערנאָך מדינות אחרות (אַ מלך טיפּש"י איז כובש מדינות אחרות פאַר זיין אייגענע מדינה . . .).

און דאָס וואָס חז"ל זאָגן אַז „איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש“, י"ל דער פירוש אין דעם, אַז דאָס איז מבאר דעם חילוק אין דעם אופן ופעולת הכיבוש צווישן אַן איש און אַן אשה"י:

- 92 ולהעיר מהשקו"ט באם האשה יוצאת ל-
מלחמה (מלחמת מצוה) – ראה ס' לאור ההלכה
(להרשי"י וז"ו) ע' כה ואילך. ושינ.
93 יליש שופטים רמז מב. ועוד.
94 משלי ו, כג.
95 ראה מגילה יב, א.
96 ולהעיר שגם להדיעות שאשה יוצאת ל-
מלחמת מצוה (ראה לעיל הערה 92), פעולתה שונה
מפעולת האיש במלחמה – ראה לאור ההלכה שם.

ובמכ"ש וק"ו פון דעם ביאור בכתבי הארז"ל" בנגוע צו מצוות עשה שהזמן גרמא (אין וועלכע נשים זיינען פטורות), אַז „בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה כו', וז"ע מה שארז"ל" אשתו כגופו דמאי" [און ווי עס שטייט אויך אין זה"י, אַז אַן איש ואשה איז כל א' לעצמו „פלג גופא“], עאכ"כ במצות פו"ר, אין וועלכע אַן אשה האָט אַ חלק וסיוע במעשה בפועל [און דערפאַר „יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותי“], ביז אַן דוקא אין איר איז תלוי אַז דער איש זאָל קענען אויספירן זיין ציווי (דורך „והי לבשר אחדי“), און נאָכמער: דער עיקר ענין ההולדה ווערט דורכגעפירט דוקא דורך דער אשה – איז זיכער אַז די מצוה פון דעם איש איז כולל און ווערט נמשך צו דער אשה"י.

ועד"ז ווי דאָס איז בנגוע צו דער מצוה פון „פור ורברי“, אַזוי איז דאָס אויך בנגוע צו דעם פרט (אין דער מצוה) פון „וכבשוה“, אַז הגם ש"י איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש, איז דער „וכבשוה“ פון דעם איש כולל און ווערט נמשך צו דער אשה.

- 86 טעמי המצוות ס' בראשית. שער מאמרי
רשב"י לתקו"ז תס"ט. וראה מערכת האלקות ס"י.
וראה אהיה בא' ע' שמט"ש. פינחס ע' אקצט איר.
לקו"ש חלי"א יתרו תשמיט ס"ד ואילך.
87 מנחות זג, ב (וראה תודיה ידו שם). ברכות
כד, א. ושינ. וחיב ק"ו, ריש ע"ב.
88 ח"ג ז, ב. קט, ריש ע"ב. רצו, א.
89 ר"ן רפ"ב דקידושין. וראה קרבן נתנאל על
הרא"ש שם. וראה לקו"ש ח"יד ע' 41 ואילך. ועוד.
90 בראשית ב, כד.
91 ואדרבה: כיון שהאשה היא חלק מן האיש –
אינו מתאים שיה"י ציווי בטיע אל האשה (דכל יתרו
בקדושה) כנטול דמי – חולין נח, כ. ועוד.)

מצווה בפרי, משאיכ די אשה שאין דרכה לכבוש איו מקבל די מצוה פון דעם איש; און דערפון ווערט עס אויך נמשך אין זייער אופן העבודה, אז פעולת האיש הערט זיך שטאַרק אָן (בדרך כיבוש), משאיכ פעולת (ו, כיבוש) האשה איו אין אָן אופן, פנימהיי.

דערפון איו אָבער אויך מובן, אז ניט נאָר וואָס באַ דער אשה איו ניטאָ קיין חסרון לגבי האיש, נאָר אדרבה: איר אופן הפעולה האָט אין זיך אַ מעלה לגבי פעולת האיש: וויבאָלד אָז, איש דרכו לכבוש, באַווייזט עס אָז דער עיקר אופן ווי ער קען אויפטאָן איו דורך כיבוש וממשלה⁹⁹ (און ניט דורך מלכותו ברצון קבלו עליהם), הן מצד דעם חסרון במצב התחתון והן מצד דעם חסרון בכח האדם, אָז זיין השפעה איו אַ השפעה חיצונית (ע"ד די עבודה קודם המבול): משאיכ אָן אשה, וואָס, איו דרכה לכבוש, טוט אויף באופן, פנימה, בכבוד ובדרך ארץ (באופן של נייחאייט, אַ השפעה פנימית – אָזוי אָז דעם מיט וועמען מ'טוט אויף זאָל מקבל זיין ברצון עצמו די השפעה (ע"ד די מעלה פון דער עבודה לאחרי המבול).

און ווי מ'זעט בפועל, אָז בשעת מ'רעדט מיט אַ צווייטן מיט כבוד ודרך ארץ, בדרכי נועם ודרכי שלום, פועליט עס אויף אים שלא בערך מער ווי בשעת מ'שרייט אויף יענעם און מ'שרעקט אים אָן און מ'זויל אים כופה זיין, אָזוי און ניט

כיבוש בפירושו הפשוט (כניל ס"ז) – איו אָז מ'איו כופה דעם נכבש בעל כרחו (היפך רצונו) דורך אַרויסגיין קעגן אים במלחמה מיט אַ תוקף וחיוק (און אָמאָל – מיט געשריייען) – איו דער דרך פון אָן איש, „איש דרכו לכבוש, אָבער דאָס איו ניט דער דרך פון אָן אשה, ואין האשה דרכה לכבוש“ (באופן פון כיבוש האיש), וואָרום, כבודה בת מלך פנימהיי, און איר דרך איו ניט דורך אַרויסגיין און מיט אַ תוקף וחיוק (פאַרבונדן אָמאָל אויך מיט גאווה) וואָס רייסט די אויגן וכו'.

משאיכ דער ענין אין, כיבוש¹⁰⁰ (הניל ס"ז), אָז מ'איו כובש און מ'מאַכט איבער דעם תחתון פון וועלט (וואָס מצ"ע איו ניט קיין כלי אויף אלקות) פאַר אַ דירה לו יתברך – איו דאָס פאַראַן (אויך) ביי אָן אשהיי:

און דער, כיבוש¹⁰¹ ביי אָן אשה איו באופן פון, וכבשה¹⁰² חסר ויין, אָן אַ המ-שכה מחוץ הימנה והמשכה מחוץ להג-בלות שלה, נאָר באופן פון, כבודה בת מלך פנימהיי, פנימה¹⁰³ דוקא – סיי פנימה במקום, אָז איר עיקר עבודה איו אין בית פנימה (אַלס עקרת הבית), און סיי פנימה אין תוכן – אָז איר אופן הפעולה איו ניט מיט אַ תוקף און שאַרפקייט, נאָר פנימה – מיט אַ פנימיות'דיקע איידלקייט, און כבודה – בדרך כבוד ודרך ארץ ומנוחה.

י. ועפ"ז איו אויך פאַרשטאַנדיק די שייכות פון דעם לימוד פון, וכבשה, אָז „איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכ-בוש“ מיט דעם אָז האיש מצווה על פויר: וויבאָלד אָז „איש דרכו לכבוש, באופן של השפעה בתוקף וכו', דערפאַר איו ער

97 תהלים טו, יד.

98 ולהעיר מיבמות טג, א: אדם מביא חיטין חיטין כוסס, פשתן פשתן לובש (בתמי), נמצאת מאירה (האשה) עיניו ומעמידו על רגליו.

99 ועפ"ז יש לקשר זה גם עם לימוד הראשון בפרשי (ב, וכבשה חסר ויין), ללמדך שהזכר כובש את הנקבה שלא תהא יצאנית, ויל פירוש הפנימי כזה: שפעולת האשה פנימה (בדרך צניעות), שלא תהא יצאנית, נפעלת בה ע"י הזכר המשפיע.

100 ולהעיר ש'הוא ימשול בך' הוא עונש חיה על החטא (בראשית ג, טז).

101 ולהעיר שאשה היא כנגד ספירת המלכות, שבת מלכתא.

כות). וואָס דאָס באַווייזט אויף אַ המשכה פון מנוחה (שביתה ממלאכה) אין עניני חול שבעולם. בדוגמת החידוש פון נח, וועלכער האָט געפּוּעלט נייחא בעולם.

וראש חודש מרחשון איז אַלעמאַל צוויי טעג, ע"ד „נח נח" שתי פעמים, נייחא בכפליים.

און בחודש מרחשון הויבט זיך אָן תקוֹת פת הגשמים¹⁰¹ (מר מלשון טפת מים¹⁰²), וועלכע זיינען פאַרבוּנדן מיט עבודת ה' מטה, „ואד יעלה מן הארץ¹⁰³“, (ניט ווי טל וואָס ווערט נמשך מלמעלה¹⁰⁴).

וואָס דאָס אַלץ גיט נאָכמער כח אין דער עבודה פון אידן – ישראל דומין ומונין ללבנה¹⁰⁵ (חודש), ביז אַז הם עתי־דים להתחדש כמותה¹⁰⁶.

און אין דעם קומט צו ברי"ח מרחשון ב' שנה זו – שנת התשא"ב ר"ת ה' תהא שנת אראנו נפלאות – אַז אין דעם מצב העולם ווערט נמשך דער חידוש פון נפלאות (נוסף אויף דער חידוש פון „ה' תהא שנת נסים" בשנה שעברה) ובפרט אַז אין דער שנה עצמה – איז שוין דורך אַ חודש (מלשון חידוש) שלם, און מ'שטייט שוין בתחלת חודש (חידוש) השני – גיט דאָס נאָכמער צו אין דעם „עולם חדש" וואָס ווערט אויפגעטאַן לאַחרי המבול (בפ' נח).

יב. דער לימוד פון האמור לעיל:
קומענדיק יעצט פון חודש תשרי,

אַנדערש. ביז אַז דער דרך העבודה פון נשי ובנות ישראל, ווערט אויך אַ לימוד ומורה דרך צו אנשים ובנים ווי זיי דאַרפן טאַן זייער עבודה, דוקא בדרך כבוד, ובדרך פנימיה¹⁰⁷.

[ויש לומר נאָכמער: פון דרשת חז"ל הנ"ל איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער ענין ה'־כיבוש – וואָס „איש דרכו לכבוש ואין האשה דרכה לכבוש" – איז ניט קיין חלק פון דער עצם מצווה „פרו ורבו" (נאָר אַ ראי צדדית, אַז דער איש – וואָס דרכו לכבוש – איז מצווה בפ"ר). ועפ"ז איז מובן, אַז אדרבה – דער עיקר ענין פון „פרו ורבו גוי" איז ביי אַן אשה און ניט ביי אַן איש. און דערפאַר טאַקע איז האיש מצווה על זה ולא האשה: ביי אַן איש פאַדערט זיך אַ ציווי אויף פ"ר ווייל לולא ציווי התורה וואָלט מען ניט געקענט פאַרלאָזן זיך אַז ער מצד תכונתו וועט זיך עוסק זיין בפ"ר: משא"כ אַן אשה דאַרף דערויף ניט האָבן קיין ציווי – ווייל פילנדיק אַז איר שליחות בעולם איז צו זיין די עקרת הבית און אויפשטעלן דורות פון אידן, טוט זי דאָס מצד עצמה].

יא. ויש לקשר הנ"ל מיט דעם וואָס בקביעות שנה זו לייענט מען פ' נח ביום ב' דראש חודש מרחשון:

ראש חודש האָט אין זיך אַ דבר והי' פוכו. ער איז מותר במלאכה, אָבער ער ווערט ניט אַנגערופן אַ יום המעשה¹⁰⁸, ביז אַז נשים היטן זיך דעמולט אָפּ פון פאַר־שידענע מלאכות¹⁰⁹ (עכ"פּ שווערע מלא־

101) תענית ה' א ואילך. פרי חזש אהיע סכ"ז ס"ו. וראה ליש מלכים רמז קפ"ד.

102) ראה ישעי' מ, טו. וראה פריח שם.

103) בראשית ב, ו.

104) ראה לקי"ת האוינו עג, א ואילך. ובכ"מ.

105) סוכה כט, א. ביר פ"י, ג. זח"א רלו, ב.

106) וראה סה"מ תקס"ו ע' מז ואילך. אה"ת בראשית ד,

סע"ב ואילך.

107) נוסח קידוש לבנה – סנהדרין מב, א.

102) ולהעיר שגם דברי תוכחה צ"ל לא ברבים, כ"א בינו ולבין עצמו (רמב"ם הל' דיעות פ"ו ה"ז. שרע אדהיו אויח סקניו ס"ח).

103) ראה שמואל"א כ, יט ובמפרשים שם. יחזקאל מו, א. פדרי"א פמ"ה. ועוד. וראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 107, וש"נ.

104) ראה טשו"ע אויח סמ"ו. וראה פדרי"א

שם. וראה לקי"ש ח"ח ע' 315-316. וש"נ.

אָבער אויך אין אַן אופן פון „כבודת בת מלך פנימה“ – מיט אַדערענשים ובנות – אין הפצת היהדות בכלל און הפצת המעינות חוצה [כולל דעם ענין פון להקהיל קהילות דנשים בכל שבת ללמוד תורה], און אָנפירן מיט „מסיבות שבת“ פאַר מיידעלעך וכיו"ב, און זיי (נשי ובנות ישראל) נוצן דערביי אויס זיינערע ספעציעלע תכונות וכשרונות [אַזוי ווי דער חוש הציור, וואָס אין דעם איז נוגע אַ ספעציעלן געפיל (רגש), וואָס איז אַמאָל דאָ מערער באַ נשים ובנות], ובכללות – זייער איידלקייט און הנהגה פנימה – צו מוסיף זיין אין הפצת היהדות און הפצת המעינות חוצה.

יג. ויהי' אַן דורך דער הוספה אין עבודת נשי ובנות ישראל שבדורנו – זאָל דאָס שוין ברענגען די גאולה האמיתית ושלימה, וועלכע קומט בזכות נשים צדקניות שבדורנו זה (דור האחרון ב-גלות), וועלכער איז אַ גלגול פון דור יוצאי מצרים, וואָס בזכות נשים צדקניות באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים, וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ובאופן פון „אראנו דוקא,

ווי מ'גייט באַלד ליענען „לך לך

לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה – אצל רב מורה הוראה.

117) ראה יליש ריפ ויקהל. וראה תריש עה"פ (אות ה) ושי"נ. והובא להלכה בשו"ע אדה"ז סרי"ז סי"ג. וראה בארוכה ס' השיחות ה'תש"נ ח"א ע' 86 ואילך.

118) שער הגלגולים הקדמה כ. לית וס' הליקוטים עה"פ שמות ג. ד.

119) סוטה יא. ב. במדבר פ"ג, ו.

120) מיכה ז. טו.

הלכה סימן טו הערה א. שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי"ד. שו"ת צ"ץ אליעזר ח"ו קונטרס היחוד פ"ז סי"ח. ועוד.

„המרוכה במועדות“, ונכנס אין דער געוויינלעכע עבודה פון דעם יאָר, איש תחת גפנו ותחת תאנתו – דאָרף באַ יעדער איד זיין דער „צא מן התיבה“ (די יציאה פון תיבות התורה והתפלה) אין בכל דרכי דעהו, ע"ד די יציאה פון חודש תשרי, און אַרויסגיין טאָן די עבודה פון „פרו ורבו גו“, ביז „וכבשוה“ – מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחוננים, און מ'האָט כח אויף דעם – די ברכה און דער ציווי – פון דעם אויבערשטן.

און דאָס איז אַן עבודה פאַר יעדער איד, מאַן און פרוי, יעדערער לפי אופן ודרך עבודתו – אַן איש (אויך) כאופן פון „דרכו לכבוש“, און אַן אשה – כאופן פון „כבודת בת מלך פנימה“.

ונוסף אויף דער עבודה פון נשי ובנות ישראל בבייתם פנימה, זעט מען אַז בדורות האחרונים במיוחד – איז באַ זיי צוגעקוּר מען אויך די עבודה מחוץ לבייתו –

111) ראה ב"י אריח סת"כ (דיה ומ"ש). שו"ע אדה"ז שם ס"ב. הוספה לשו"ע אדה"ז (להרי"ג מדובראוונע) אריח סקליא ס"ח.

112) מ"א ה. ה.

113) כפירוש הבעש"ט בפסוק „בא אל התיבה“

– כתר שם טוב בהוספות סיח ואילך. ושי"נ (וראה צוואת הריב"ש סו"ט עה). וראה לקו"ש ח"א ע' 6 ואילך.

114) משלי ג. ו. וראה רמב"ם הל' ידעות ספ"ג.

שו"ע אריח סר"א.

115) ראה בארוכה שיחת אדרי"ח מרחשון תשמ"ט. כ"ח תשרי שנה זו. ועוד.

116) ויש לעורר על הזהירות שצ"ל בנסיעת אשה ובת מישראל בטקסי אוטו כשהנהג הוא גברי (שאפשר להיות בזה חשש של יחוד כ"ו) – וכידוע השקו"ט בזה בספרים. ובכנון דא – יש

*) ובפרט שבזמננו (ובפרט בעיר גדולה כמו ניו־יארק וכיו"ב) אפשר לאשה למצוא (או להזמין) מקסי עט אשה נהגת.

** ראה אוצר הפוסקים ח"ט סקל"ה אות ח. שערים מצוינים בהלכה סימן קנב הערה ג. דבר

זיידן, דעם צמח צדק, פארוואס באווייזט זיך ניט דער אויבערשטער צו אים? – ווערט מקויים באַ יעדער איד, „נער ישראל ואוהבהר¹²¹“, „וירא אליז ה'“, ביז די שלימות בזה – „והיו עיניך רואות את מוריך¹²²“, בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

מארצך גוי אל הארץ אשר אראך¹²¹, און דערנאָך – אין דער פרשה שלאח"ז – „וירא אליז ה'“¹²², וכידוע דער סיפור¹²³ אַז דער רבי (מהורש"ב) נ"ע אַלס קינד האָט אַמאָל געוויינט און געפרעגט באַם

121) ר"ס לך לך (יב, א).

122) ר"ס וירא (יח, א).

123) שיחת ש"פ וירא כ"ף מרחשון תרצ"ג. היום יום"ט חשון. וראה לקי"ש ח"א ע' 23. ח"ה ע' 86. שם ע' 321. חט"ו ע' 129. ח"כ ע' 61 ועוד.

124) הושע יא, א. וראה לקי"ש ח"ב ע' 20. וש"נ.
125) ישע"י ל, כ. וראה תניא פל"ז (מו, א).

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א